

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013 – 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Vocásková

**Práce probačního pracovníka s klientem odsouzeným za
provinění pohlavního zneužití**

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Mottlová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2013 - 2015

DIPLOMA THESIS

Petra Vocásková

**Probation work with a client sentenced for offenses of
sexual abuse**

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Jana Mottlová, PhD.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 10. března 2015

Petra Vocásková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce PhDr. Janě Mottlové, PhD. za metodické vedení, odbornou pomoc, rady, připomínky a přístup ke spisové dokumentaci.

Anotace

Diplomová práce pojednává o mladistvých, kteří se kvůli svému protiprávnímu jednání dostali do kontaktu s Probační a mediační službou.

Práce se zabývá vývojem mladistvého pachatele, rizikovým chováním a jeho formám, věnuje se sexuálně motivovaným proviněním. Rovněž je zde stručně popsána práce Probační a mediační služby, podrobněji je představena práce probačního pracovníka s mladistvým.

V praktické části jsou konkrétní kazuistiky klientů PMS, na kterých je demonstrován postup práce a působení pracovníka na mladistvého, a to včetně působení dalších spolupracujících orgánů, efektivita práce s mladistvým odsouzeným za provinění pohlavního zneužití. Práce je doplněná o konkrétní statistické údaje o páchání provinění mladistvých v posledních letech.

Klíčové pojmy

antisociální chování, diplomová práce, delikventní chování, dítě, mladiství, patologické chování, Probační a mediační služba, probační pracovník, pohlavní zneužití, zákon, sexuální kriminalita

Annotation

This thesis deals with juveniles who acted unlawfully giving reason to cooperate with Probation and Mediation Service (PMS). Juveniles who sexually abused another person or another child.

The work deals with the development of the juvenile offender, risky behavior and its forms, it deals with sexually motivated offenses. There is also briefly described the work of Probation and Mediation Service and in more detail work with juveniles.

In the practical part, readers can find specific case studies of clients of PMS that demonstrate the progress of work and influence of the probation officer towards the juvenile person, including other cooperating institutions, work efficiency with juveniles sentenced for sexual abuse. The thesis is completed with particular statistic data about sexual abuse committed by juveniles.

Key words

Adolescent, antisocial behavior, delinquent behavior, child, law, master's thesis, pathological behavior, Probation and Mediation Service, probation officer, sexual abuse, sexual crimes

OBSAH

ÚVOD	9
1 DEFINICE VĚKOVÉ KATEGORIE	11
1.1 Formování identity.....	13
1.2 Vývojové úkoly v adolescenci	13
1.3 Zdravé a rizikové chování v adolescenci	15
1.3.1 Riziková mládež a syndrom rizikového chování mládeže.....	15
2 DELIKVENTNÍ A PATOLOGICKÉ CHOVÁNÍ	17
2.1 Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě.....	20
2.1.1 Sexuální zneužívání	22
2.1.2 Pohlavní zneužití.....	22
2.1.3 Znásilnění.....	23
3 PMS V PRÁCI S MLADISTVÝMI DELIKVENTY	26
3.1 Probační a mediační služba.....	26
3.1.1 Cíle a činnost PMS	27
3.1.2 Probační pracovníci, jejich práva a povinnosti	28
3.1.3 Probační a mediační činnost, alternativní tresty	30
3.2 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže	34
3.2.1 Výchovní opatření	35
3.2.2 Ochranná opatření.....	37
3.2.3 Trestní opatření	38
3.3 Děti mladší patnácti let.....	41
4 SPECIFIKACE PRÁCE S MLADISTVÝM A NEZLETILÝM V PRÁCI PMS	43
4.1 Metodické postupy PMS.....	44
4.1.1 Přípravné řízení.....	44
4.1.2 Vykonávací řízení	46
5 PRAKTICKÁ ČÁST	48
5.1 Vymezení výzkumných cílů	48
5.2 Výzkumný vzorek.....	48
5.3 Výzkumná metodika	48
5.4 Kazuistika	49
5.5 Shrnutí.....	67

6 ZÁVĚR.....	69
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	70
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

Dnešní dobou prochází násilí jako běžný a každodenní doplněk běžného života. Jsou ho plné nejen zprávy, ale bohužel i naše životy. O to horší celá situace je, že v čím dál větší míře zasahuje mladistvé. A proto si autorka vybrala do diplomové práce právě tuto věkovou kategorii. Agresivita je mezi touto věkovou skupinou běžnou věcí. Krádež v obchodě je symbolem odvahy, rvačka s kamarádem je otázkou moci a dominance. Začneme lži doma, učit se taky nebudu, doma mě štvou, tak uteču a do školy je zbytečné chodit, ukradneme sušenky, natlučeme kamarádovi. Nic se vlastně neděje. Ti, co vybočují z normy značkových věcí, dotykových telefonů a plné peněženky, jsou špatní, a proto jim budeme ubližovat. Já jsem ten nejlepší, mě poslouchejte. Možná se to zdá přehnané, ale není to bohužel vždy jen hrůzný scénář na papíře. Dnešní hodnoty a ideály nejsou vždy v souladu se slušným chováním a solidaritou. A samotná agresivita a nevráživost některých mladistvých přesahuje nejen sociální normy, ale čím dál častěji normy právní. Při řešení těchto situací pak agresorům chybí pocity viny či lítosti.

Agresivita a násilí nejsou záležitostí jen jedinců či malých skupinek, ale celé společnosti jako takové. Společnost se na vývoji mladistvých agresorů podílí mnoha faktory, a to především pomocí sdělovacích prostředků, nevhodných filmů a špatných vzorců chování.

Sem patří i sexuálně motivované trestné činy mladistvých, které vyvolávají mnoho emocí. To především proto, že jsou otázky morálky, kterou každý jedinec vnímá jinak, nelze ji přesně a jednotně definovat a vychází z našich představ, co je mravné a co ne. A společně s vývojem společnosti vyvíjí se i různé názory.

Autorka si jako cíl práce zvolila vymezení pojmu poruchy chování v kontextu celé práce a především v kontextu práce s mladistvým a jeho vývojem, popsal roli a postupy práce PMS v trestní justici a v neposlední řadě analyzovat přístupy probačního pracovníka ke klientovi odsouzenému za provinění pohlavního zneužití.

Práce bude koncipována na základě dvou částí, tj. teoretické a praktické. V teoretické části se bude autorka zabývat vývojem mladistvého a faktorů působících na jeho osobu v období dospívání, formováním identity a vývojovými úkoly v této fázi. Představuje Syndrom CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte,

podrobněji se pak zaměřuje na sexuálně motivované trestné činy z pohledu práva. Velká část práce je pak zaměřena na Probační a mediační službu, jako státní složku pracující mladistvým obviněným či odsouzeným za sexuálně motivovaných trestných činů. Kdy je představena služba jako taková a její působnost a postupy práce s mladistvým a nezletilým.

V praktické části autorka prostřednictvím kvalitativního výzkumu metodou analýzy empirických dat a nestandardizovaného rozhovoru, analyzuje přístupy a postupy práce probačního pracovníka ke klientovi odsouzenému za provinění pohlavního zneužití. Kdy pomocí kazuistik konkrétních klientů představí práci probačních pracovníků, spolupracující organizace, ale i celý příběh klienta a dopad jeho provinění na jeho sociální okolí a samotné poškozené.

Celá práce bude vycházet z dostupných zdrojů, především z materiálů, metodik PMS a odborné literatury z oblasti práva, psychologie a platných právních předpisů, které jsou k tomuto tématu dostupné.

Práce by mohla sloužit jako specifický informační materiál pro klienty PMS.

1 DEFINICE VĚKOVÉ KATEGORIE

V této kapitole se autorka bude věnovat vymezení věkové kategorie adolescenta, vymezení zákonem stanovených termínů dítě a mladistvý. Autorka se dále zaměřuje na vývojové změny v období adolescence, kdy jedinec přechází z období dětství do období dospělosti, formuje se jeho identita, jedinec plní vývojové úkoly a snaží se o přijetí zodpovědnosti o svůj život, přičemž se jeho chování dá posuzovat jako zdravé a rizikové a patří k přirozenému vývoji a formování identity jedince.

Pro pochopení celého tématu je nutné vysvětlit si jednotlivé pojmy. Termín mládež používáme jako souhrnné označení pro děti mladší patnácti let a pro mladistvé. „*Mládež – děti a mladiství, tj. osoby od narození do 18. roku věk*“ (Sovák et al., 2000, s. 191).

Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. (§ 2 odst. 1 písm. b), c)) je „*dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku, mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročí osmnáctý rok svého věku*“.

„*Mladiství – osoby mezi 15. a 18. rokem věku, tj. až do dosažení zletilosti. Požívají zvýšené ochrany projevující se v celé řadě právních institutů*“ (Sovák et al., 2000, s. 192).

V posledním století je v souvislosti s vývojem jedince zaznamenáván jev označovaný jako „*sekulární akcelerace*“ – *dlouhodobé zrychlení tělesného vývoje. To je také spojeno – i když ne přímo úměrně s určitým zrychlováním v psychickém vývoji. Tento jev přinesl na jedné straně dřívější nástup tělesného dozrávání, na druhé straně pak prodloužil psychologické zrání, osamostatňování se*“. Může se zdát, že v důsledku toho se zkracuje dětství, ale zároveň oddaluje přechod do dospělosti. Příčin může být mnoho – kvalitní strava, lepší zdravotní péče, sport, hygiena, lepší podmínky pro bydlení a práci, filozofie života zaměřené na aktivitu a výkonnost a hlavně v poslední době nadměrný rozmach a rozvoj nových informačních technologií a dostupný přístup k nim (Farková, 2006, s. 171).

Pokud se budeme zabývat vývojovou psychologií, vždy se setkáme s pojmem adolescence. V této kapitole nás však adolescence bude zajímat z pohledu rizikového a antisociálního chování. Popíšeme období adolescence, vývoj, úkoly, změny, ale i rizikové chování v dospívání.

„Adolescence = dospívání, mládí. Dorostový věk, který následuje po školním věku. Začíná mezi 14. - 15. rokem. Ukončením vrcholí a uzavírá se biologický vývoj lidského organismu. Je to poslední období, kdy lze ještě s úspěchem preventivně zabránit vzniku některých vad a chronických onemocnění, která nepříznivě ovlivňují socializaci“ (Sovák et al., 2000, s. 15).

Vzhledem k dnešní době a vývoji dnešního člověka můžeme adolescenci dělit, a to především na tzv. mladšího adolescenta ve věku od 11 do 14 let, kdy jedinec v tomto věku není dítětem, ale zároveň není v pravém slova smyslu adolescentem. Ukazuje se, že právě v tomto období dochází k enormně vysokému nárůstu všech norem rizikového chování (Sobotková, 2014, s. 9).

Období adolescence, dospívání, je etapa v životě jedince spojená s biologickým zráním. Zároveň s ním probíhají psychické změny a jedinec je nově zařazován do společnosti, mění se jeho role ve společnosti jeho vlastní „já“. Jde o přechod z období dětství do období dospělosti, a to ve všech třech hlavních oblastech – fyziologické, psychologické a sociální. Dochází nejen k biologickému dozrávání, fyzickému růstu, rozvíjí se i schopnosti jako symbolizace, sebereflexe, anticipace a změny v oblasti sociálního učení. K největšímu rozvoji mezilidských vztahů dochází ve škole, volném čase, v práci a v sociálním prostředí jedince, ve kterém se nachází. Na tento rozvoj silně působí masmédiá, právní stát, globalizace, kultura a návyky samotné země, ve které adolescent vyrůstá. Vlastní „já“ je v dospívání ovlivňováno názory a hodnocením vrstevníků, některých autorit, významných osob a společností. Dosažení dospělosti je vymezeno právně. V roli psychologické pak dosažení určitého stupně zralosti jedince, odpoutáním se ze závislosti na rodičích a přijetím zodpovědnosti a důsledků ze svého jednání (Sobotková, 2014, s. 26-27).

1.1 Formování identity

Dosažení identity je hlavní vývojový úkol spojovaný s obdobím adolescence. Díky ní může jedinec fungovat ve světě autonomně, soudržně a zodpovědně, avšak nemůžeme říci, že identita je v adolescenci definitivně utvořena, naopak se jedná o dlouhodobý proces spojený se sebepoznáním. Významné jsou i zkušenosti jedince, ať špatné či dobré, a jejich pozitivní využití pro budoucnost.

Získání identity je individuální dle každého jedince. Pokud jedinec nemá dostatečnou příležitost k smysluplnému začlenění mezi dospělé, může to vést k nežádoucím, až rizikovým způsobům formování vlastní identity (sexuální promiskuita, drogy, alkohol, parta s delikventním zaměřením apod.). Projevem hledání identity jsou nápadné vnější projevy, či identifikace s určitým stylem (hudba, barva vlasů, oblékání apod.) Vlastní aktivity, jedinečnost, nezávislost na druhých, propojování minulého s přítomným a budoucím, uvědomění si plynulosti života je klíčové pro charakteristiku identity. Vývoj a upevňování identity chápeme jako proces, který prostupuje všemi stádii vývoje jedince.

„Vytváření identity v adolescenci je součástí dlouhodobého procesu utváření vztahu k vlastnímu „já“. Formování identity probíhá v různých oblastech života – rodina, škola, práce apod.“ (Sobotková, 2014, s. 31-32).

1.2 Vývojové úkoly v adolescenci

Jedinec v období adolescence musí úspěšně zvládnout vývojové úkoly, které v podstatě určuje společnost, ve které žije – přijetí sám sebe, své identity a zvládnutí impulzivity.

Sobotková (2006, s. 32-33) uvádí 8 základních vývojových úkolů v adolescenci (12-18 let):

- **Dosáhnout nových a zralejších vztahů s vrstevníky obou pohlaví.** Jedinec se řídí, je ovlivňován, vrstevníky, kteří stanovují trendy v oblečení, hudbě, účesech atd. Jejich hodnocení má na jedince největší význam. Zvládnutí toho úkolu je

základem pro spokojené fungování partnerských, či manželských vztahů v budoucnosti.

- **Dosáhnout mužské nebo ženské sociální role.** Jedinec přijímá roli, kterou mu dává okolí a kterou si vybral.
- **Akceptovat svou tělesnou konstituci.** V období adolescence dochází k fyzickým změnám, tělo se mění spolu s vývojem.
- **Připravit se na manželství a rodinný život.**
- **Připravit se na ekonomickou nezávislost.** Sem patří i výběr dalšího studia v závislosti na budoucím povolání, které může následně ovlivnit další vývojová období jedince.
- **Osvojit si určité hodnoty a etický systém,** který pomáhá jedinci se rozhodnout v situacích, kdy si neví rady, či je v nejednoznačné situaci. Zároveň však ovlivňuje naše přesvědčení a chování.
- **Dosáhnout společensky zodpovědného chování,** jehož součástí je podílet se na životě ve společnosti, ve které jedinec žije či se pohybuje, účastnit se činností vrstevníků. Tak má jedinec možnost ukázat, že dokáže potlačit své vlastní potřeby ve prospěch společnosti nebo kamarádů, aniž by mu to způsobilo újmu, či měl pocit křivdy. Přičemž stále bojují s chováním sobeckým, které bylo typické pro předchozí vývojové stádium.

Tyto vývojové úkoly mohou být podle některých autorů splněny jak prostřednictvím zdravého, sociálně přizpůsobeného chování, tak pomocí chování rizikového. Porušování norem (rizikové chování) plní stejnou funkci jako excentrické oblékání v procesech sebepotvrzení, diferenciací a dosahování autonomie: v obou případech jde o vyjádření nezávislosti a kontroly nad svým jednáním, projev opozice vůči dospělým a testování jejich reakcí“ (Sobotková, 2014, s. 32-33).

1.3 Zdravé a rizikové chování v adolescenci

K tomu, aby dospívající naplnil své cíle, dosáhl své identity, je přirozeným vývojem, že jeho chování je zdravé („bezpečné“) nebo rizikové. Takový jedinec jedná tak, aby dosáhl svých cílů, a ne vždy dokáže využít své předešlé zkušenosti či skutečnosti tak, aby nedošlo k občasnému rizikovému chování. Tím, jak se jedinec snaží překlenout období dospívání, dostává se do prostředí, které je pro něj nejasné. Některé adaptační mechanismy pak mohou být spojeny s rizikovým chováním.

Důvody chování v adolescenci můžeme rozdělit do tří skupin, které jsou vymezeny primárními způsoby chování, ve skupinách, které jsou úzce propojeny:

1. *„formování identity (nápodoba dospělých, dosažení autonomie, identifikace a diferenciací, sebepotvrzování a experimentování, překračování limitů, vyhledávání nových zážitků, vnímání vlastní kontroly a coping)*
2. *vztahy s vrstevníky (komunikace, sdílení zážitků a emocí, sdílený rituál, napodobování a soutěživost, zkoumání reakcí a limitů)*
3. *vztahy s dospělými (zkoumání reakcí a limitů, diferenciací a opozice)“.*

Výše uvedené způsoby chování jsou spojeny s vývojem identity a přehodnocením vztahu adolescenta ve vztahu k dospělým a vrstevníkům (Sobotková, 2014, s. 34-36).

1.3.1 Riziková mládež a syndrom rizikového chování mládeže

V některých případech můžeme přímo definovat rizikovou mládež. Za tu považujeme především mládež, pro kterou jsou rizikové projevy typické – agresivní projevy, disociální chování, mládež, která pochází nebo je v kontaktu se sociálně patologickými jevy, jako je alkoholismus a kouření, drogová závislost, kriminalita a delikvence, šikanování, patologické hráčství, vandalismus či dalšími formami násilného chování - xenofobie, intolerance, antisemitismus, záškoláctví, rizikové sexuální chování a sebevraždy. Vysoké riziko je u dospívajících z tzv. sociálně znevýhodněných skupin, z dysfunkčních rodin, vyrůstajících v neúplné rodině, kde chybí podpora jejich vývoje.

V období adolescence je experimentování s rizikovými způsoby chování považováno do jisté míry akceptováno jako součást vývoje, je dočasné a časem odezní. Většinou nepřekročí hranici trestného činu. Často bývá toto chování vzhledem k vývoji jedince účelové, kdy jedinci pomáhá řešit aktuální potřeby – zvýšit sebevědomí, zapojit se do party i přes možné negativní následky. Čím dál více dospělých přijímá rizikový způsob chování, aniž by si uvědomovalo možné následky do budoucnosti a riziko právního stíhání. S rizikovým chováním a jeho důsledky je spojena většina úmrtí adolescentů.

WHO (Světová zdravotnická organizace) dokonce stanovila syndrom rizikového chování v dospívání (SRCH-D), do kterého patří tři oblasti, jež se navzájem kombinují, usnadňují vznik a mají stejné příčiny (Sobotková, 2014, s. 44-45).

Sobotková (2014, s. 45) uvádí tři složky rizikového chování (SRCH-D):

1. „ **zneužívání návykových látek** – vykazuje obecně dlouhodobě nepříznivý trend, klesá věk uživatelů a roste podíl dívčí populace;
2. **negativní jevy v oblasti psychosociálního vývoje** – maladaptace, poruchy chování, agrese, delikvence, kriminalita, sociální fobie, sebepoškozování a suicidalita;
3. **rizikové chování v oblasti reprodukční** – předčasný sex, předčasné rodičovství (těhotenství před devatenáctým rokem se považuje za předčasné a nežádoucí, protože vzájemně kolidují potřeby dospívající matky a rostoucího plodu), časté střídání partnerů, pohlavní nemoci“.

Období dospívání je pro jedince důležitým mezníkem při vstupu do dospělosti. Jeho zvládnutí je závislé nejen na osobnosti jedince, ale i podpoře rodiny a společnosti, ve které se jedinec pohybuje. Jedinec se formuje a v rámci dospívání získává nové zkušenosti, ať dobré (zdravé) či špatné (rizikové). Je jen na něm samotném v jaké míře dokáže této zkušenosti využít ve svůj prospěch a svoji budoucnost.

2 DELIKVENTNÍ A PATOLOGICKÉ CHOVÁNÍ

Delikventní a patologické chování je nežádoucím projevem ve společnosti, kdy dochází k porušování zákonných norem státu, po kterých dochází k sankci. Ne vždy však musí být toto chování spojeno s porušováním zákonných norem, v mnoha případech se jedná o porušení norem daných společností. V této kapitole autorka vysvětlí pojem delikvence a rozdělí poruchy chování dle formy, obsahu a stupně závažnosti. Zároveň vysvětlí pojem rizikové chování a typy tohoto chování.

Často používaným pojmem pro kriminalitu mládeže je delikvence. „V užším slova smyslu se jím rozumí kriminalita dětí a mladistvých – tedy případy, kdy dítě spáchá čin jinak trestný nebo mladistvý provinění. V širším smyslu je možné pod tento pojem zahrnout o jednání, která nejsou trestným činem pouze díky nízkému stupni nebezpečnosti činu pro společnost, tzn. např. některé přestupky, svými znaky odpovídající či podobající se formálním znakům trestných činů“ (Kuchta et al., 2005, s. 266-267).

Slomek (2010, s. 19-20) uvádí, že poruchy chování můžeme nejčastěji dělit dle formy, obsahu a stupně závažnosti na:

- **Disociální chování.** Za disociální chování považuje chování nepřiměřené, nespolečenské, ale pedagogicky zvládnutelné. Jedná se o drobnější výkyvy a nesoulady se společenskou normou či běžnými zvyklostmi. Disociální chování se objevuje především v některých věkových obdobích, či může být počátečním příznakem některých jiných druhů postižení (neuróz, lehkých mozkových dysfunkcí apod.) Především se jedná o přestupky proti školnímu řádu, vzdorovitost, neposlušnost, odmítání kontaktu, některé lži a některé negativistické projevy. Při řešení se uplatňují terapeutické přístupy psychologa nebo speciálního pedagoga a poradenské instituce.
- **Asociální chování.** U asociálního chování je u jedince patrná odlišnost od průměru. Dochází k rozporu oproti společenské morálce, sociální citění je snižené, či chybí úplně. Svým chováním škodí hlavně sám sobě (např. záškoláctví, ze kterého plynou další problémy, jako jsou špatné známky,

krádeže, lhaní, špatná parta, atd.). Tyto projevy většinou mají trvalejší ráz a vzestupnou tendenci. Patří sem útky, toulky, toxikománie, patologické hráčství, sebepoškozování, krádeže, lži a jiné. Řešení asociálního chování vyžaduje odbornou pomoc speciálního pedagoga, poradenských středisek, zdravotnických institucí, terapeutických pracovišť, ale i prostřednictvím speciálních výchovných zařízení.

- **Antisociální chování.** Zde se již jedná o jednání protispolečenské, které poškozuje jedince, jeho okolí, společnost, majetek, hodnoty a životy všech zúčastněných. Toto chování graduje v porušování zákonů a norem. Řadíme sem veškerou trestnou činnost, krádeže, loupeže, sexuální delikty, vandalství, zabití, vraždy, agresivitu, terorismus, organizovaný zločin. Patří sem i trestná činnost související s toxikománií a gamblerstvím. Náprava je prováděna ve školských zařízeních pro výkon ústavní či ochranné výchovy a je dlouhodobá. Je nutné počítat s recidivou a úspěch je závislý na tom, zda se jedinec vrátí do původního – nevhodného prostředí.

Nadřazeným pojmem pro výše uvedené formy chování, je **rizikové chování**. Rizikovým chováním dle Sobotkové (2014, s. 40) „*takové chování, které přímo nebo nepřímo ústí v psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, jiných osob, majetku nebo prostředí*“.

Mezi rizikové chování řadíme dle Sobotkové (2014, s. 40-41) řadíme:

- **Záškoláctví** – důvody záškoláctví jsou různé, často je to touha po dobrodružství, ale může souviset s poruchami chování a učení či útek před problémy ve škole.
- **Lhaní** – přestože lhaní většina z nás nevnímá jako dostatečně rizikové, může se jednat o začátek dalších forem rizikového chování
- **Agresivita, agresivní chování**
- **Šikana, kyberšikana, násilné chování**
- **Kriminální chování obecně** – sem řadíme především krádeže
- **Vandalismus** – se často odvíjí od prostředí jedince, škola – ničení věcí kamarádů, školních potřeb; tzv. hooligans při sportovních zápasech; ničení veřejného majetku; sprejeři – graffiti

- **Závislostní chování** – sem patří kromě nelegálních návykových látek (drogy) i legální návykové látky jako jsou velmi rozšířené cigarety a alkohol, dále pak gambling, závislost na nakupování či netolismus – závislost na internetu
- **Rizikové chování na internetu** – přístup i internetu představuje přístup i k možnostem jako je oslovování cizích osob – navazování vztahů, nevhodné či nelegální stránky, trávení u internetu nadměrné množství času, ale i kopírování a stahování hudby a filmů
- **Rizikové sexuální chování** – se zrychleným vývojem dnešních dospívajících čím dál častěji souvisí předčasný pohlavní styk, předčasné těhotenství, promiskuitu, náhodné známosti a styk bez kondomu. Dále sem patří prostituční chování, rozvoj sexuální deviace – pomočování, žhářství a krutost ke zvířatům.
- **Rizikové chování v dopravě** – v posledních letech se jedná především o vliv návykových látek na jedince, přecenění vlastních schopností či neznalost dopravních prostředků
- **Extrémní rizikové sporty, hazardní aktivity** – velký rozdíl mezi extrémními sporty a hazardními aktivitami je v tom, že při hazardních aktivitách je riziko smrti reálné a jedinci známé. Řadíme sem jízdu mezi vagony metra či vlaku, lezení bez lana – bouldering, lezení po budovách bez jištění – buildering či přeskokování ze střechy na střechu
- **Užívání anabolik a steroidů** – často spojeno s touhou po lepším výkonu ve sportu
- **Nezdravé stravovací návyky**
- **Extremismus** – Ministerstvo vnitra ČR (Co je extremismus online) definuje extremismus jako: *„vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.“*
- **Xenofobie** – odpor, nepřátelství, strach, nedůvěra ke všemu cizímu; **rasismus** – nenávisť k lidem určité rasy; **intolerance** – netolerantnost, nesnášenlivost; **antisemitismus** – nenávisť vůči Židům pramenící z náboženské, národnostní a rasové nesnášenlivosti.

Otázkou však zůstává, co vše považujeme za riziko, je pravděpodobné, že někdo by některá rizika vyškrtal, jiný zase přidal. Ukazuje se, že pro toto hodnocení je důležitá osobní zkušenost. Lidé, kteří mají nějakou zkušenost s drogovou závislostí či agresivitou, pak automaticky uvádějí právě drogovou závislost nebo agresivitu jako závažnější či znepokojující. *„Je zřejmé, že tzv. společenská nebezpečnost určitého typu rizikového chování vždy přímo nekoresponduje se subjektivní představou rizika u mladých lidí – velká diskrepance je u vztahu k měkkým drogám a k alkoholu, také promiskuita jako ohrožující faktor je spíše podceňována“* (Macek, 2003, s. 110).

2.1 Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítě je obecně označován z anglického Child Abuse and Neglect (CAN). *„Syndrom CAN je definován jako poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky CAN vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče. Dospělý agresor zde zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem“* (Národní informační centrum pro mládež online). Naopak Dunovský et al. (1995, s. 24) ve své knize považuje za týrání, zneužívání a zanedbávání dítě: *„jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt“*.

Internetové stránky Národního informačního centra - uvádějí kategorie, které jsou zahrnuty do syndromu CAN od roku 1992, kdy je uvedla Zdravotní komise Rady Evropy: *„psychické a fyzické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týrání, sekundární viktimizace a Münchhausenův syndrom by proxy. Společným jmenovatelem všech těchto jevů je, že dítěti se ubližuje, že dítě psychicky či fyzicky trpí a že je ohrožován jeho další vývoj“*.

Koncem 60. a začátkem 70. let bylo do syndromu CAN zahrnuto sexuální zneužívání. Sexuální zneužívání představuje jak ústní, lascivní narážky, tak nejrůznější bezdotykové formy zneužívání (focení, natáčení pornografie, obnažování, sebeukájení. Pojem pohlavní zneužití vyjadřuje užší škálu a představuje nejtvrďší formu sexuálního zneužívání. Charakteristickým znakem je kontakt pachatele s pohlavními orgány oběti.

Definice sexuálního zneužívání dětí je mnoho, Pavlovský et al. (2012, s. 153) uvádí: „*Sexuální zneužití je zavzetí závislého, vývoje nezralého dítěte nebo adolescenta do sexuálních aktivit, které jím nejsou plně pochopeny a přijímány a narušují jeho sociální tabu v rodinných rolích*“. Dunovský et al (1995, s. 72) uvádí zatím asi nejširší definici, kterou vytvořila Rada Evropy v roce 1992, „*kteřá považuje sexuální zneužití dítěte za nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo se s dítětem dostal do nějakého styku. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba*“.

V policejních statistikách najdeme sexuální kriminalitu v širší kategorii mravnostní kriminality. „*Sexuální kriminalitu lze tedy úzce definovat jako třídu trestných činů motivovaných sexuální potřebou. Zjevně do této třídy patří trestné činy znásilnění a pohlavního zneužití*“ (Kuchta et al. 2005, s. 407).

Mezi základní formy sexuálního zneužívání podle Fischera (2014, s. 162) patří:

- „*zneužívání bezkontaktní: obnažování se před dítětem, masturbace, pozorování nahého dítěte za účelem vlastního sexuálního vzrušení a uspokojení, vystavení dítěte sledování pornografických časopisů a filmů, přinucení dítěte sledovat soulož.*
- *Zneužívání s kontaktem: osahávání či libání dítěte na intimních místech, laskání prsou, genitálií, nucení dítěte, aby manipulovalo pohlavními orgány svými či zneuživatele, orální a anální sex, sexuální styk (včetně znásilnění).*
- *Komerční zneužívání: zneužití a donucení k pornografii nebo k prostituci*“.

2.1.1 Sexuální zneužívání

Zákon č. 40/2009 (§186-193) uvádí, definuje a vymezuje trestní odpovědnost za sexuální zneužívání.

Sexuální nátlak - za sexuální nátlak považujeme situaci, kdy pod pohrůzkou násilí dojde k sebeukájení, obnažování nebo jinému podobnému chování, a to za využití bezbrannosti oběti či postavení pachatele.

Soulož mezi příbuznými – stav, kdy je vykonána soulož s příbuzným, který je v pokolení přímém nebo sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

Kuplířství - je záměrné svedení, donucení, zjednání, najmutí osoby k provozování prostituce za účelem zisku.

Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí – považujeme prostituci, která je provozována v blízkosti školského nebo jiného obdobného zařízení, které je vyhrazeno pro pobyt dětí, bude potrestána trestem odnětí svobody až na dvě léta.

Odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci či jiné majetkové hodnoty bude potrestán ten, kdo organizuje, střeží nebo jinak zajišťuje provozování prostituce v blízkosti místa, které je určeno pro děti.

2.1.2 Pohlavní zneužití

Trestní zákoník vymezuje pohlavní zneužití jako soubor sexuálních chování směřujících vůči nezletilým dětem. *„Zvláštním druhem pohlavního zneužívání jsou sexuální chování zaměřená na osoby v závislém postavení na pachateli. Z kriminologického a forenzně psychologického hlediska lze z „klasického“ pohlavního zneužívání vyčlenit ještě zneužívání vlastního dítěte, tzv. Incest, příp. nevlastního dítěte, pseudoincest“ (Kuchta, 2005, s. 415).*

Zákon č. 40/2009 Sb. (§ 187) říká *„(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.*

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho dozoru, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.“

Pohlavní zneužívání je srovnatelně páčáno osobami blízkými, tak osobami dítěti neznámými. Nejčastější formou provedení jsou nekoitální aktivity, osahávání, vzájemné obnažování, příp. masturbace. U pohlavního zneužívání můžeme pozorovat typický průběh – odehrává se v kontextu hry, pachatel si získává důvěru a přibližuje se k dítěti zpravidla postupně, hraje si s ním, „uplácí“ ho např. dárky a v průběhu hry rozvíjí sexuální aktivity. Pachatel si může k dítěti vytvořit vztah zamilovanosti, podobný jako mezi dospělými. Toto je zpravidla postup pravého sexuálního devianta – pedofila. Naopak rychlý útok či únos dítěte a vysoká míra násilí představují závažnější poruchovost pachatele, zejména pak sexuální sadismus. Podobně se mohou projevat i anetičtí jedinci s defektním intelektem či pachatelé s těžkou disociální poruchou osobnosti a projevy výrazné agresivity a impulzivity. U těchto pachatelů většinou chybí snaha dítě týrat a rituální aktivity (Kuchta 415-416).

2.1.3 Znásilnění

Ve významu právním řadíme znásilnění jako trestný čin ze skupiny činů proti lidské důstojnosti. Trestný čin znásilnění může být i patologickým projevem sféry pachatele.

Zákon č. 40/2009 Sb. (§ 185) vymezuje znásilnění: „(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku nebo, kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,
 - b) na dítěti, nebo
 - c) se zbraní.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let,
 - b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
 - c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt. “

Kuchta (s. 411-412) rozlišuje dva typy znásilnění – socializované a nesocializované. Socializované znásilnění je páčáno po předchozí vstřícné až svádivé konverzaci, někdy i pod vlivem alkoholu, kdy míra agrese je nízká. Někdy sama oběť svým chováním přispívá k spáchání trestného činu. Naopak nesocializované znásilnění je charakteristické určitou mírou agrese, pachatel je neznámí a jedná bez jakéhokoliv předchozího dvoření či svádění. K oběti pak může přistupovat trojím způsobem:

- podvodným přístupem, kdy před útokem probíhá komunikace, pachatel oběť o něco žádá, chce pomoc nebo dává příkazy
- bleskovým přístupem, pachatel pro získání kontroly nad obětí využije bezprostřední fyzický útok, komunikace neprobíhá
- překvapivý přístup, oběť je napadena ve chvíli, kdy je bezbranná, např. když spí. V těchto případech často dochází ke zranění oběti.

Pachatel k zesílení nátlaku na oběť využívá zbraně. Ve dvou třetinách případů, usiluje pachatel o vaginální styk, orální styk a různé druhy osahávání.

Znásilnění patří mezi několik typů sexuálních útoků, ty dále rozdělujeme do subtypů:

- k znásilnění dochází sekundárně, pachatel primárně plánuje např. vloupání. Na místě se však vyskytuje vhodná oběť nebo naopak, kdy primární je znásilnění a sekundární vloupání;

- sexuální útok proběhne na základě osobních důvodů – nekontaktní sexuální obtěžování, sexuální útoky v rámci manželství či partnerství. Znásilnění vycházející ze vztahu podřízenosti (trenér – dítě) a znásilnění, při kterém pachatel potřebuje upevnit, ujistit o své moci, vykořisťující znásilnění;
- zlobné, při silném afektu s vysokou mírou agresivity;
- sadistické znásilnění, kdy kromě vysoké afektivní agrese, působí pachatel záměrně oběti různě závažná zranění;
- dětská a adolescentní pornografie, tedy její pořizování, shromažďování či prodej. Pachatel si ne vždy uvědomuje důsledky svého jednání;
- sexuální kroužky v době dětství či adolescence, ty jsou vytvářeny za účelem vytváření a produkci materiálů s pornografií;
- multidimenzionální sexuální kroužky, kdy při pravidelné sezení více osob (např. terapeutické skupiny), může terapeut odhalit mnohonásobnou viktimizaci sexuálním útokem z dětství apod.;
- znásilnění v průběhu únosu;
- Sexuální útok na podnět skupiny, kdy je charakteristické větší počet pachatelů.

3 PMS V PRÁCI S MLADISTVÝMI DELIKVENTY

Probační a mediační služba (dále jen PMS) se zaměřuje na osoby, které mají konflikt se zákonem (jsou obviněné nebo odsouzené za trestný čin) a osoby, které jsou trestným činem poškozené (Matoušek a kol., 2005, s. 284).

3.1 Probační a mediační služba

PMS ČR je státní organizace, která zajišťuje kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.

PMS byla ustanovena na základě zákona o Probační a mediační službě č. 257/2000 Sb., který nabyl účinnosti 1. 1. 2001, včetně pozdějších změn.

Pracovníci PMS při své činnosti jsou v bezprostředním kontaktu nejen s pachatelem, poškozeným a osobami z jejich bezprostředního okolí, ale i s orgány činnými v trestním řízení a dalšími subjekty, které se podílejí na celém procesu (Informační leták PMS ČR – Probační a mediační služba ČR).

Probací rozumíme organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, dozor nad výkonem trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, a to včetně uložených povinností a opatření. Individuálně zaměřená pomoc obviněnému a působení na jeho osobu tak, aby směřoval k řádnému životu, plnil soudem stanovené podmínky a tím dosáhl obnovy narušených právních i společenských vztahů (§ 2 odst. 1 zákona o Probační a mediační službě).

„Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným/obětí a obviněným – pachatelem, za účasti třetí osoby – mediátora. Poskytuje oběma stranám možnost vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Současně umožňuje domluvit se na rychlém a

přijatelném způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je pro obě strany dobrovolná“ (Informační leták PMS – Mediaci).

3.1.1 Cíle a činnost PMS

„Posláním Probační a mediační služby je přispívat k naplňování trestní spravedlnosti, především vytvářením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, zajištění účinného výkonu alternativních trestů a nalezení účinné reakce na spáchaný trestný čin. Za tím účelem provádí PMS probaci a mediaci a podílí se na řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů, obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Nedílnou součástí poslání PMS je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti“ (Příručka pro probaci a mediaci, 2001, s. D1/1).

*„**Integrace obviněného** – Probační a mediační služba usiluje o začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.*

***Participace poškozeného** – Probační a mediační služba se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.*

***Ochrana společnosti** – Probační a mediační služba přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření“ (Příručka pro probaci a mediaci, 2001, s. D1/1).*

Činnost PMS:

- PMS zajišťuje pomoc a odborné vedení obviněnému, kontroluje a sleduje jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém se obviněný pohybuje tak, aby v budoucnu byl schopný vést řádný život

- Je oprávněna získávat veškeré informace a poznatky o obviněném a stanoviska poškozeného pro rozhodnutí soudu
 - Vytváří podmínky tak, aby mohlo dojít k využití odklonů, dohod o narovnání, náhradě škody či uložení jiných trestů nespojených s odnětím svobody
 - Po soudem stanovenou dobu vykonává dohled nad alternativními tresty
 - V průběhu zkušební doby dohlíží a kontroluje odsouzeného
 - Společně s poškozenými a osobami dotčenými trestným činem, usiluje o odstranění následků trestného činu
 - Zvláštní péče je věnována mladistvým obviněným či odsouzeným
 - Přispívá k ochraně práv osob poškozených trestnou činností
 - Usiluje a podílí se na prevenci trestné činnosti
 - Úzce spolupracuje s ostatními orgány
- (§ 4 zákona o Probační a mediační službě)

3.1.2 Probační pracovníci, jejich práva a povinnosti

Probační a mediační služba spadá do resortu Ministerstva spravedlnosti. Ředitel kontroluje, řídí a organizuje činnost PMS. V čele středisek stojí vedoucí středisek, kteří pod sebou mají probační pracovníky – probační úředníky a asistenty. Pomyslnou spojkou mezi vedoucími středisek a ředitelstvím, tvoří regionální vedoucí.

„Probační pracovník – úkolem probačního pracovníka je shromažďovat informace o obviněném před rozhodnutím soudu a poskytovat je jako tzv. soudní pomoc soudu, zajišťovat výkon obecně prospěšných prací, provádět narovnání mezi pachatelem a obětí a vykonávat probační dohled.“ (Matoušek, 2008, s. 155)

Probační úředník musí být osoba bezúhonná a způsobilá k právním úkonům, musí mít vysokoškolské vzdělání v magisterském programu v oblasti společensko vědní. Zároveň musí absolvovat a složit zkoušku kvalifikačního vzdělávání pro úředníky PMS.

Probační asistent je bezúhonná osoba starší 21 let, způsobilá k právním úkonům se stredoškolským vzděláním v oblasti společenskovědním. Musí rovněž absolvovat a

složit odbornou zkoušku specializačního kurzu. (§6 odst. 2-5 zákona o Probační a mediační službě)

Probační pracovníci nesměřují svoji práci jen k dohledu, ale hlavně k péči o obviněného či odsouzeného, pomoci v jeho problémech a snaží se o posílení jeho schopnosti tak, aby dokázal žít bezkonfliktním způsobem života ve vztahu ke společnosti i okolí, popř. začlenit jedince do nového prostředí, které na něho ve vztahu k trestné, či protispolečenské činnosti nebude negativně působit (Svoboda, 2005, s. 41).

Práva a povinnosti úředníků

Úředník PMS:

- je povinen řídit se zákony, rozhodnutím soud a jinými právními předpisy
- musí postupovat odpovědně a přitom respektovat a chránit lidská práva a svobody, důstojnost člověka
- vyvarovat se jednání či postupů, které by mohlo zmařit účely trestního řízení nebo vzbuzovat pochybnosti
- zajišťuje stanovisko obviněného k možnosti uložení alternativních trestů, v případě narovnání zajišťuje stanovisko obviněného i poškozeného
- informuje předsedu senátu, samosoudce nebo státního zástupce o neplnění stanovených podmínek
- je oprávněn nahlížet, pořizovat poznámky, kopie a výpisky z trestních spisů, které jsou vedeny u soudu, státního zastupitelství nebo Policie ČR

Na základě instrukcí úředníků PMS se řídí a svoji činnost vykonávají asistenti PMS. Jedná se především o administrativní práci a zároveň pro ně platí předešlá ustanovení jako pro úředníky PMS. Pracovníci PMS jsou i po ukončení pracovního poměru zachovávat mlčenlivost o veškerých skutečnostech, které se v souvislosti s výkonem své funkce dozvěděli (§ 7 odst. 1-6 zákona o Probační a mediační službě).

3.1.3 Probační a mediační činnost, aleternativní tresty

Pojem alternativní trest nenajdeme v trestním zákoníku, jedná se pojem výkladový. Název alternativní trest vychází ze skutečnosti, že tvoří určitou alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Cílem alternativních trestů není zavřít pachatele do vězení, ale naopak ho zavazují k dodržování zákonem stanovených omezení a povinností a zároveň působí na pachatele tak, aby přijal následky svého jednání a odčinil ho i ve vztahu k poškozeným.

Alternativy v trestním právu hmotném

V České republice neexistuje trestný čin, za který by nebylo možné uložit trest odnětí svobody. Proto můžeme říci, že se jedná o univerzální trest v našem trestním právu. Ostatní tresty, které nejsou bezprostředně spojeny s odnětím svobody a lze je uložit samostatně, jsou k trestu odnětí svobody alternativou.

Dohled

„Dohled je opatření, které soudce nebo státní zástupce ukládá, považuje-li za důležité po určitou dobu sledovat a kontrolovat chování pachatele. Dohled spočívá v odborném vedení a pomoci pachateli ke změně chování. Vede ke snížení rizika opakování trestné činnosti a tím k ochraně společnosti před další kriminalitou“ (Informační leták PMS ČR – Dohled).

Podle Informačního letáku PMS (Dohled probačního úředníka) v rámci dohledu dochází k pravidelnému kontaktu a spolupráci pachatele s úředníkem PMS na středisku, či při návštěvě v místě bydliště odsouzeného. Je kontrolováno dodržování podmínek trestu uložených soudem a pomoc při řešení problému odsouzeného, jako je např.: hledání práce, zadluženost, zprostředkování možnosti léčby závislosti, úhrada způsobené škody.

Úředník a klient společně sestaví probační plán dohledu, podle kterého je uložený dohled vykonáván. V plánu je stanoveno, jak často a jakým způsobem je dohled prováděn, jakým způsobem dojde k plnění povinností a omezení uložených soudem, nebo kde budou setkání probíhat. Naopak v případě neplnění podmínek, je upraven další postup.

Soudce je pravidelně informován o průběhu výkonu dohledu prostřednictvím zpráv, a to v půlročních lhůtách, pokud nestanoví jinak.

„Soudce/státní zástupce může uložit dohled, pokud rozhodne o:

- a) nahrazení vazby dohledem
- b) podmíněného upuštění od potrestání s dohledem
- c) podmíněného odsouzení
- d) podmíněného zastavení trestního stíhání
- e) obecně prospěšných prací
- f) podmíněného odsouzení s dohledem
- g) podmíněného propuštění“ (Metodický standard činnosti PMS v oblasti probace).

Obecně prospěšné práce

„Trest obecně prospěšných prací (dále jen OPP) je alternativním trestem umožňujícím pachateli méně závažné trestné činnosti odčinit trestné jednání vlastní aktivitou, prací k obecně prospěšným účelům. Výměra trestu se pohybuje v rozsahu 50-300 hodin a odsouzený je povinen vykonat práce osobně, bezplatně ve svém volném čase a nejpozději do dvou let ode dne, kdy soud nařídil jejich výkon“ (Štern et al., 2010, s. 90).

Trest se ukládá za nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, kde zákon stanoví horní hranici odnětí svobody do pěti let.

„Jakmile je trest vykonán, či bylo od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno, hledí se na pachatele, kterému byl uložen, jako by nebyl odsouzen, tj. soud zahradí odsouzení (provádí se výmaz z rejstříku trestů)“ (Informační leták PMS ČR – OPP).

Trest domácího vězení

„Tento alternativní trest znamená omezení osobní svobody pachatele, ale zároveň ho ponechává za stanovených podmínek na svobodě. Trest domácího vězení (dále jen TDV) může soud uložit v rozsahu až na 2 roky. Odsouzený má povinnost zdržovat se v soudem určené době v místě svého obydli. Pro případ, že by byl výkon TDV odsouzeným porušen, soud zároveň stanoví náhradní trest odnětí svobody a to v délce až jeden rok“ (Informační leták PMS ČR – TDV).

Trestní zákoník (č. 40/2009 Sb., § 60-61 (5)) uvádí, že pachateli může být současně k výkonu tohoto trestu uložena přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti.

V případě, že jedinec maří výkon trestu, soud přemění trest, a to za každý i započatý, den nevykonaného trestu TDV uloží jeden den odnětí svobody.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

„Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je určený zejména problémovým fanouškům a pachatelům, kteří se dopouštějí trestné činnosti v souvislosti s konáním specifických sportovních, kulturních a jiných akcí (fotbalová utkání oblíbeného klubu, hokejové zápasy apod.). Jeho zavedení je reakcí společnosti na veřejnou poptávku, týkající se především násilí na sportovních utkáních, hlavně fotbalových zápasech“ (Štern et al., 2010, s. 160 - 161).

Podle PMS ČR online je pro uložení a efektivitu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce nezbytná spolupráce PMS ČR, Policie ČR a organizátorů zakázaných akcí, především pak Českomoravského fotbalového svazu.

Štern et al. (2010, s. 162) uvádí, že pracovník stanoví do probačního plánu povinnost dostavit se v době konání zápasu na služebnu Policie ČR. Pobyt na služebně je následně vždy potvrzován, a to včetně data, času příchodu a odchodu.

Parole

Dle Šterna et al (2010, s. 103), v překladu parole znamená - dávám své slovo. Dnes ho využíváme v situaci, když chce být pachatel propuštěn z vězení pod podmínkou slibu, podrobit se stanoveným podmínkám.

„Náš trestní zákoník dává každému odsouzenému ve věznici právo požádat si o podmíněné propuštění, jestliže vykonal polovinu uloženého trestu odnětí svobody. Výjimku tvoří někteří pachatelé, kteří o podmíněné propuštění mohou požádat až po uplynutí dvou třetin trestu, např. zvláště nebezpeční recidivisté nebo pachatelé odsouzení k výjimečnému trestu. Odsouzení k trestu na doživotí si mohou požádat o podmíněné propuštění až po uplynutí minimálně 20 let trestu vykonávaného ve vězení“ (Štern et al., 2010, s. 103).

PMS ČR vstupuje do případu před rozhodnutím soudu shromažďováním podnětů k propuštění a po propuštění tehdy, když soud nařídí dohled nebo přiměřené povinnosti.

„Institut podmíněného propuštění je založen na progresivním výkonu trestu. Možnost podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody pozitivně ovlivňuje vězeňskou atmosféru a motivuje vězně k aktivitám důležitým pro jejich resocializaci. Po propuštění je pak kontrolován samotný návrat do svobodného života a může být významnou oporou pro propuštěného“ (Novotný et al. In Vocásková, 2012, s. 24).

Mediace

„Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným tj. obětí a obviněným, tedy pachatelem, za účasti třetí osoby, což je mediátor.“

Mediace umožňuje oběma stranám vyjádřit své pocity, očekávání, ale i potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Zároveň slouží k rychlé a přijatelné dohodě o náhradě škody. Účast na mediaci je pro všechny aktéry dobrovolná. Poškozený, tj. oběť, má příležitost „seznámit“ pachatele s následky jeho jednání, a tak dojít nejen k materiálnímu, ale i mezilidskému narovnání újmy.

Výsledky jednání může státní zástupce (soudce) využít ve svém rozhodnutí. Trestní stíhání může být zastaveno nebo může dojít k navrnutí či schválení dalších alternativních opatření či sankcí. V případě, že soud (státní zástupce) rozhodne, o zastavení trestního stíhání nemá jedinec záznam v evidenci rejstříku trestů. (Informační leták PMS ČR – Mediace).

Ve vykonávacím řízení může dojít k mediaci a to při všech činnostech PMS.

Jiné činnosti směřující k urovnání konfliktu

Štern et al. (2010, s. 59 - 60) uvádí ve své knize, že v některých případech, kdy oběť či pachatel nesouhlasí, nebo je poškozený právnická osoba případně poškozený chybí úplně, nelze mediace provést. V těchto případech pracovník může využít tzv. jiné činnosti směřující k urovnání konfliktního stavu. Jde o vypracování jedné z dvou forem zpráv o spolupráci s klienty, které následně slouží jako podklad pro rozhodnutí státního zástupce či soudce.

Zpráva před rozhodnutím může být využita pro pachatele závažnějších trestných činů, jenž neplní podmínky pro odklon, případně jim je stanoven nepodmíněný trest odnětí svobody. Zpráva je obsáhlá a podrobná a dále na ni navazuje dlouhodobá a intenzivní spolupráce.

Zpráva o spolupráci s klientem se využívá při méně závažných trestných činech. Spolupráce s klientem je krátká, čemuž odpovídá délka zprávy, která není tak obsáhlá, a proces je rychlejší.

Práce s obětí trestného činu

Podle Šterna et al. (2010, s. 200) PMS nabízí obětem trestného činu možnost spolupráce v průběhu celého trestního řízení. Jde především o základní poradenskou činnost v oblasti právní a sociální a zprostředkování dalších možných intervencí. PMS rozsáhle spolupracuje s Asociací občanských poraden, s níž vznikl projekt Specializované a komplexní poradenství obětem trestných činů. V rámci urovnání vztahů nabízí PMS vedle poradenství možnost mediace mezi poškozeným a pachatelem.

„Oběť trestného činu je ten, komu bylo trestným činem ublíženo a komu vznikla škoda na majetku, zdraví, škoda morální nebo jiná“ (Matoušek, 2008, s. 122).

„Obětí se rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví. Za oběť se považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval, nebo byl povinen poskytovat výživu“ (Zákon č. 209/1997 Sb., § 2 (1, 2)).

Následkem trestného činu může poškozenému zůstat psychické trauma, proto je důležité, a není ostudné, vyhledat pomoc svého lékaře nebo odborníka.

3.2 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže. Upravuje

odpovědnost mládeže za protiprávní činy a ukládá opatření, upravuje postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší 15 let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů. (Zákon č. 218/2003, § 1 odst. 2)

Mládež – děti mladší 15 let – čin jinak trestný

Mladiství 15-18 let - páchají **provinění** (protiprávní úkony), ukládají se opatření.

Trestní odpovědnost mladistvého začíná spácháním provinění v den, který následuje po dni, kdy dovršil 15 let a končí v den dovršení 18. roku jeho věku.

Zákon č 218/2003 Sb., (§ 10 odst. 1) uvádí, že mladistvému lze uložit pouze opatření:

- a) „*výchovná opatření,*
- b) *ochranná opatření a*
- c) *trestní opatření.*“

3.2.1 Výchovná opatření

Výchovná opatření mohou být mladistvému uložena k dosažení účelu zákona, a to při upuštění od trestního opatření nebo podmíněném upuštění od trestního opatření. Výchovné opatření může být uloženo vedle ochranného či trestního opatření. Lze je uložit na dobu zkušební doby současně uloženého podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření. Pokud je výchovné opatření uloženo samostatně či vedle ochranného nebo trestního opatření, může být maximální doba uložení 3 roky. Výchovné opatření mohou být ukládána se souhlasem mladistvého.

Cílem výchovných opatření je regulovat způsob života mladistvého, a tím podporovat a zajišťovat výchovu. Zároveň však nesmí docházet k narušení přípravy na budoucí povolání nebo zaměstnání.

Výchovnými opatřeními jsou:

Dohled probačního úředníka – spočívá v pravidelném sledování chování, výchovného působení rodičů na mladistvého, při pravidelných konzultacích mladistvého s probačním pracovníkem. Rovněž probíhá jako kontrola soudem stanovených povinností či omezení.

Probační program – za probační programy považujeme nejčastěji programy terapeutické, sociálního výcviku, psychologického poradenství, zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací či jiné programy, které pozitivně rozvíjejí sociální dovednosti a osobnost mladistvého. Tyto programy mladistvého různě omezují na běžném způsobu života s cílem, aby se mladistvý vyhnul nezákonnému chování, k podpoře sociálního zázemí a urovnání vztahu mezi mladistvým a poškozeným. Probační programy jsou schvalovány ministrem spravedlnosti. Dohled nad výkonem probačních programů vykonává probační pracovník.

Výchovné povinnosti – mladistvému mohou být uloženy výchovné povinnosti, které stanoví, aby mladiství:

- a) *„bydlel s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,*
- b) *jednorázově nebo ve splátkách zaplatil přiměřenou peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,*
- c) *vykonal bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,*
- d) *usíloval o vyrovnání s poškozeným,*
- e) *nahradil podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispěl k odstranění následku provinění,*
- f) *podrobil se léčení závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,*
- g) *podrobil se ve volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení*

sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem“ (Zákon 218/2003 Sb. § 18).

Výkon společensky prospěšné činnosti, nesmí mladistvému narušit přípravu na budoucí povolání, především pak plnění školní docházky či výkon zaměstnání na dobu nejvýše čtyř hodin za den, osmnáct hodin týdně a celkem šedesáti hodin.

Výchovné omezení – ukládá mladistvému zejména aby:

- a) *„nenavštěvoval určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,*
- b) *nestýkal se s určitými osobami,*
- c) *nezdržoval se na určitém místě,*
- d) *nepřechovával předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,*
- e) *neužíval návykové látky,*
- f) *neúčastnil se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,*
- g) *neměnil bez předešlého ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,*
- h) *neměnil bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání“ (Zákon č. 218/2003 Sb., § 19).*

Napomenutí s výstrahou – soud či státní zástupce mladistvému v přítomnosti zákonných zástupců důrazně vytkne protiprávnost spáchaného činu a upozorní ho na důsledky, které hrozí dle zákona, v případě, že by nadále či budoucnu páchal další trestnou činnost. Jestliže by to splnilo účel, může soud přenechat potrestání zákonnému zástupci, škole či výchovnému zařízení. O výsledku jsou pak soud povinni informovat. Pokud mladistvý dostane výstrahu, či postižení zůstalo na zákonném zástupci, škole, či výchovném zařízení, hledí se na mladistvého jako by nebyl souzen. (Zákon č. 2018/2003 Sb. § 15-20)

3.2.2 Ochranná opatření

Účelem ochranných opatření je pozitivně působit a ovlivnit mravní, duševní a sociální vývoj mladistvého. Chránit společnost před dalším páčáním provinění mladistvých. Ukládání ochranných opatření upravuje pouze Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

Ochranná výchova – může být uložena soudem pro mládež v případech kdy:

- a) výchova mladistvého není dostatečně zajištěna a nedostatek výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině či rodině, v které žije,
- b) doposud byla výchova zanedbána,
- c) prostředí, ve kterém mladistvý žije, není zárukou náležité výchovy a

zároveň nepostačuje uložení výchovných opatření.

Ochrannou výchovu můžeme uložit, dokud to vyžaduje účel, nejdéle do osmnácti let věku mladistvého. Pokud to vyžaduje zájem mladistvého, může ji soud prodloužit do devatenácti let. V případě, že nelze ochranou výchovu vykonávat ihned, nařídí soud pro mládež, než bude zahájena, dohled probačního pracovníka.

Jestliže převýchova mladistvého pokročila tak, že i bez omezení lze očekávat dobré chování a práci mladistvého, přestože nepominuly všechny okolnosti, pro které soud ochrannou výchovu nařídil, může soud ochrannou výchovu přeměnit na ústavní výchovu či rozhodnout o podmíněném umístění mladistvého mimo výchovné zařízení. Zároveň může být mladistvému uloženo jiné výchovné opatření nebo dohled probačního pracovníka. V případě, že mladiství nesplní podmínky, za kterých byl podmíněně umístěn mimo výchovné zařízení, rozhodne soud o pokračování ochranné výchovy. Stejně soud pro mládež postupuje u přeměny ústavní výchovy na ochrannou výchovu (Zákon č. 218/2003 Sb., § 21-23).

3.2.3 Trestní opatření

Trestní opatření se ukládá podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže v návaznosti na trestní zákoník a vzhledem k okolnostem, osobě a poměrům mladistvého zajišťovat vhodné podmínky pro jeho další rozvoj a neponižovat lidskou důstojnost.

Soud pro mládež může mladistvému uložit:

- a) *„obecně prospěšné práce,*
- b) *peněžité opatření,*
- c) *peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,*
- d) *propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,*
- e) *zákaz činnosti,*

- f) *vyhoštění,*
- g) *domácí vězení,*
- h) *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- i) *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),*
- j) *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,*
- k) *odnětí svobody nepodmíněné“ (Zákon č. 218/2003 Sb., § 24).*

Obecně prospěšné práce – mohou být mladistvému uloženy za podmínek uvedených v trestním zákoníku, na základě stanoviska mladistvého. Přičemž horní hranice tohoto opatření nesmí převyšovat polovinu horní hranice uvedené v trestním zákoníku, tj. u mladistvých minimum 50 hodin, maximum 150 hodin. Toto opatření nesmí svoji povahou ohrožovat zdraví, bezpečnost a celkový vývoj mladistvého. Mimo to může soud v případě potřeby uložit vedle trestního opatření obecně prospěšných prací, vhodné výchovné opatření.

Domácí vězení – rovněž soud ukládá podle podmínek v trestním zákoníku a jeho délka nesmí přesáhnout dobu 1 roku, současně v případě nutnosti může být uloženo i výchovné opatření.

Zákaz činnosti – může být mladistvému uložen jen v případě, není-li to překážkou pro jeho budoucí povolání, dle podmínek uvedených v trestním zákoníku. Horní hranice nesmí převyšovat 5 let. Vedle opatření zákazu činnosti mohou být mladistvému uloženy vhodné výchovné povinnosti.

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce – dle podmínek uvedených v trestním zákoníku, může soud mladistvému uložit toto opatření, kdy horní hranice sazby nesmí převyšovat hranici 5 let. Současně je možné uložit výchovné opatření.

Vyhoštění – soud ukládá podle podmínek stanovených v trestním zákoníku ve lhůtě od 1 do pěti let u občana, který je občanem Evropské unie, přičemž neuložení tohoto opatření by vedlo k vážnému ohrožení bezpečnosti státu, nebo je vyhoštění v nejlepším zájmu mladistvého. Soud pro mládež rovněž přihlíží k rodinným a osobním poměrům mladistvého, a dbá na to, aby tímto opatřením nedošlo k ohrožení mladistvého či zpustnutí.

Peněžitě opatření – v případě, že je mladistvý výdělečně činný nebo to umožňují jeho majetkové poměry, může soud dle trestního zákoníku uložit toto opatření. Zároveň

lze uložit výchovné opatření. Peněžité opatření soud pro mládež uloží v rozpětí od 10 do 365 denních sazeb, přičemž denní sazba činí nejméně 100Kč a nejvíce 5 000Kč. Náhradní trest je pak stanoven na rok. Peněžítý trest může být nahrazen příslibem mladistvého, že vykoná obecně prospěšnou činnost v rámci probačního programu zřízeného pro tento účel, či společensky prospěšnou činnost v rámci výchovné povinnosti.

Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu – peněžítý trest může být soudem pro mládež podmíněně odložen

- a) *„jestliže vzhledem k osobě mladistvého, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a prostředí, ve kterém žije a pracuje, a k okolnostem případu má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu, nebo*
- b) *jestliže přijme záruku za nápravu mladistvého a vzhledem k výchovnému vlivu toho, kdo záruku nabídl, má důvodně za to, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez jeho výkonu“ (Zákon č. 218/2003 Sb., § 28 odst. 1 a), b)).*

Pokud není stanoveno jinak, nevztahuje se podmíněné odložení peněžitého opatření na výkon ostatních trestních opatření.

Soud stanoví zkušební dobu až na 3 léta, počínaje právní mocí rozsudku. Současně může být mladistvému uloženo výchovné opatření. V případě, že mladistvý vedl ve zkušební době řádný život a splnil uložené podmínky, vysloví soud pro mládež, že se osvědčil, hledí se na něj, jako by nebyl souzen. V opačném případě rozhodne o vykonání opatření peněžitého trestu.

Odnětí svobody – soud pro mládež může mladistvému uložit nepodmíněné odnětí svobody jen tehdy, jestliže s ohledem na osobu mladistvého, okolnosti případu či použité předchozí opatření nepostačovalo k dosažení účelu tohoto zákona. Sazba uvedená v trestním zákoníku se u mladistvých snižuje na polovinu. Zároveň však horní hranice nesmí převyšovat 5 let a dolní hranice 1 rok. Pokud spáchá mladistvý provinění, za které by dle trestního zákoníku přicházelo v úvahu uložení výjimečného trestu, povaha a závažnost provinění je zvlášť zavrženíhodným způsobem provedená, zvlášť těžká a těžko napravitelná, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na 5 až 10 let, pokud by tak došlo k naplnění

účelu trestu. Mladistvý svůj trest vykonávají odděleně od ostatních nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé.

Podmíněn odsouzení a podmíněné odsouzení s dohledem – soud pro mládež stanoví mladistvému zkušební dobu 1 – 3 roky. Zároveň může být uloženo výchovné opatření. S přihlédnutím k okolnostem případu a osobě mladistvého může soud ponechat podmíněné odsouzení, přestože mladistvý zadal příčinu k nařízení trestního opatření odnětí svobody, a stanovit, pokud nebyl již stanoven, dohled, prodloužit zkušební dobu, ne však více než na 2 roky (ne více než 5 let), či uložit další výchovné opatření, směřující k tomu, aby vedl řádný život (Zákon č. 218/2003 Sb., § 10-33).

3.3 Děti mladší patnácti let

Jelikož dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné, dopustí-li se činu jinak trestného, soud pro mládež učiní opatření k jeho nápravě. V případě, že se dítě mladší patnácti let dopustí činu jinak trestného, soud pro mládež na základě předchozích výsledků pedagogicko-psychologického vyšetření uložit:

- a) *„výchovnou povinnost,*
- b) *výchovné omezení,*
- c) *napomenutí s výstrahou,*
- d) *zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,*
- e) *dohled probačního úředníka,*
- f) *ochrannou výchovu,*
- g) *ochranné léčení“* (Zákon č. 218/2003 Sb., § 9).

Ochranná výchova je dítěti uložena v případě, že trestní zákoník by dovolil uložení výjimečného trestu a v době spáchání činu dítě dosáhlo 12 rok a nebylo starší 15 let, či to odůvodňuje povaha spáchaného činu a je to nutné pro řádnou výchovu.

Ochranné léčení soud pro mládež uloží na základě výsledků předchozího vyšetření duševního stavu, kdy dítě čin jinak trestný spáchalo:

- a) „ve stavu vyvolaném duševní poruchou, nebo
- b) *pod vlivem návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, jde-li o dítě, které se oddává zneužívání takové látky*“,

kdy jeho pobyt na svobodě by byl bez uložení ochranného léčení nebezpečný. Léčba může probíhat ústavní nebo ambulantní formou a v průběhu léčby se dá tato forma měnit. Dokud to vyžaduje účel, ochranná léčba trvá. Nejméně jednou za dvanáct měsíců soud pro mládež přezkoumá, zda důvody ochranného léčení trvají, případně je zruší.

Dohled probačního pracovníka probíhá stejně jako u mladistvého, pravidelně navštěvuje dítě v jeho bydlišti a doma.

Při ukládání opatření soud dbá na výchovné působení na dítě i preventivní účinek opatření. Opatření lze dítěti uložit až do dovršení osmnácti let. Výjimkou je ochranné léčení, které lze vykonávat i po osmnáctém roku dítěte.

Dítěti může být uloženo současně i více opatření (Zákon č. 218/2003 Sb., § 89-93).

4 SPECIFIKACE PRÁCE S MLADISTVÝM A NEZLETILÝM V PRÁCI PMS

Práce s mladistvým a nezletilým tvoří specifickou činnost pracovníků PMS. Specialisté na mládež (pracovníci PMS) dle zákona č. 248/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže usilují o co nejrychlejší vstup do případu. S mladistvým pracují v přípravném řízení se za spolupráce jeho, rodiny a poškozeného se snaží zprostředkovat mimosoudní řešení - mediaci, vybrat vhodný program či jiné výchovné opatření, které může být mladistvému s jeho souhlasem uloženo. Tento výsledek může být vzat v úvahu v dalším průběhu řízení. Cílem pracovníků PMS je vhodně zvolit opatření, které by odpovídalo situaci mladistvého (PMS online).

Pracovníci v přípravném řízení a řízení před soudem u mladistvých a dětí mladších 15 let mají jako hlavní činnost dle Šterna et al. (2010, s.131-132) jako náplň činnosti především:

- *„příprava dokladů – jde o písemné zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého, návrh na využití odklonu v trestním řízení pro státního zástupce, soudce pro mládež apod.;*
- *jednání s kurátory, pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školami, středisky výchovné péče;*
- *zprostředkování kontaktu na jiné odborné služby (psycholog, pedagogicko-psychologická poradna);*
- *zprostředkování společného jednání s poškozenými – mediace mezi obětí a pachatelem;*
- *jednání a poskytování pomoci poškozeným;*
- *jednání o náhradě škody;*
- *předjednání a volba vhodného opatření, např. výchovné opatření, probační program, společensky prospěšná činnost apod.“*

Ve vykonávacím řízení se pak pracovník zaměřuje především na:

- *„výkon dohledu pracovníka*

- *výkod dohledu nad uloženými povinnostmi a omezeními, nad uloženými trestními opatřeními, trestní opatření OPP, trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené s dohledem;*
- *vypracování zprávy o průběhu dohledu, kontrola plnění uložených opatření;*
- *zprostředkování kontaktu na jiné odborné služby (psycholog, kontaktní centra, komunity pro léčbu závislosti);*
- *možnost zprostředkování mediace ve vykonávacím řízení;*
- *spolupráci s kurátory, pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školami, středisky výchovné péče či dalšími institucemi;*
- *spolupráci s rodinou klienta“.*

4.1 Metodické postupy PMS

Probační a mediační služba má na základě osvědčené praxe, legislativní úpravy a zkušeností, zavedené metodické standarty práce na všechny agendy své činnosti. Cílem těchto pro pracovníky závazných materiálů, je nastavení minimálního standardu kvality poskytovaných služeb a sjednocení činnosti PMS.

4.1.1 Přípravné řízení

Cílem činnosti PMS v přípravném řízení je výchovné působení na mladistvého, v případě bagatelního provinění mohlo dojít k odklonění a minimalizovat riziko další recidivy mladistvého. Činnost rovněž směřuje k obnovení narušených vztahů a nápravě vzniklé újmy.

Zahájení činnosti

Všechna usnesení, která vydá policie ČR zahájení činnosti ve věci mladistvého, jsou zaslána na středisko PMS a zaevidována.

Pracovník ve vztahu k okolnostem případu a osobě mladistvého zváží, zda je efektivní a potřebné od případu vstoupit. Dle potřeby získání dalších informací, může pracovník zahájit spolupráci s orgánem sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), PČR a využít možnost lustrace jména mladistvého v probačním rejstříku.

Pokud se pracovník rozhodne do případu vstoupit, založí probační spis a informuje o tomto kroku státního zástupce

Činnosti v průběhu přípravného řízení

Pracovník kontaktuje zúčastněné strany – mladistvého, zákonného zástupce (rodiče), poškozeného a pozve je na úvodní konzultaci.

Pracovník vyvíjí zejména činnost směřující k zprostředkování mediace a způsobené újmy. Vede klienta k získání náhledu nad protiprávností svého jednání, přijetí o odpovědnosti a aktivnímu navrhování možností nápravy konfliktu. Důležitým tématem je dopad spáchaného provinění na rodinu mladistvého.

PMS v přípravném řízení mladistvému nabízí pomoc při:

- mediaci – zprostředkování řešení konfliktu a pomoc při obnově narušených vztahů;
- uzavření dohody o náhradě škody;
- vypracování podkladů pro rozhodnutí či při využití odklonu v trestním řízení;
- práci s poškozeným;
- možnosti výkonu výchovného opatření;

V rámci získávání informací a efektivního působení na mladistvého, PMS spolupracuje s OSPOD a dalšími participujícími institucemi (škola, odborná pracoviště – školská, lékařská, poskytovatel, zájmové organizace) tak, aby mohla být vypracována zpráva pro státního zástupce či soudce.

V průběhu celého řízení je nutné, aby PMS spolupracovala po celou dobu s mladistvým při předjednání vhodného výchovného opatření.

Na základě této spolupráce vypracuje pracovník zprávu, s návrhem konkrétních výchovných opatření a kompletní životní situaci mladistvého (Metodický standard PMS pro práci s mladistvým).

4.1.2 Vykonávací řízení

Cílem PMS ve vykonávacím řízení je zajištění efektivního výkonu výchovných, ochranných a trestních opatření, zajištění výkonu obecně prospěšných prací či zpracování pravidelných zpráv o průběhu dohledu pro soudce či státního zástupce.

Zahájení činnosti

PMS zahajuje činnost na základě soudem zaslání pověření. Následně pracovník v co nejkratší době zve mladistvého a jeho zákonného zástupce na úvodní konzultaci.

Průběh činnosti

Při úvodní konzultaci navazuje pracovník s klientem konstruktivní vztah a zároveň mu poskytuje informace o průběhu a výkonu soudem uloženého rozhodnutí, a to tak, aby klient získal jasnou představu o průběhu budoucí spolupráce.

V rámci konzultací vede pracovník klienta k přejetí odpovědnosti za provinění, kterého se dopustil, získání náhledu, řešení a nápravy celé situace. Rozvňž je s klientem probírána jeho aktuální situace, a to v rodině, škole a komunitě, ve které se pohybuje.

V rámci dalších konzultací je sestaven probační plán dohledu, který slouží jako nástroj pro kontrolu výkonu dohledu, kde jsou stanoveny konkrétní cíle dohledu a dílčí kroky. Ty jsou stanoveny a formulovány tak, aby jejich plnění mohlo být ověřeno a dosažené výsledky se daly vyhodnotit. Hlavním cílem je ochrana společnosti a další recidivy mladistvého.

V rámci vykonávacího řízení se též navazuje či prohlubuje práce s OSPOD a dalšími participujícími institucemi (škola, odborná pracoviště – školská, lékařská, poskytovatel, zájmové organizace) tak, aby mohla být vypracována zpráva pro státního zástupce či soudce.

Pokud není stanoveno soudem jinak, interval konzultací určuje pracovník dle potřeby a vývoje práce s klientem, přičemž může interval prodlužovat či zkracovat dle uvážení.

Jestliže soud nestanoví jinak, sepisuje pracovník zprávu o průběhu spolupráce 1x za 6 měsíců nebo v případě, kdy to vyžaduje nová skutečnost.

Ukončení spolupráce

Ukončení činnosti v rámci vykonávacího řízení znamená vypracování závěrečné zprávy o průběhu dohledu, či podání zprávy o vykonání jiného z uložených opatření. Na jejím základě a na základě dalších informací pak soudce rozhodne o osvědčení/neosvědčení klienta.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části této práce autorka na základě analýzy anamnestických dat představí empirické šetření na jehož základě vytvořila konkrétní kazuistiky práce s mladistvými, kteří byli odsouzeni za provinění pohlavního zneužití dle § 187 tr. z. či znásilnění dle § 186 tr. z. Kdy vedle právního rámce bude popsána i sociální situace klienta a jejich příběhy. Rovněž bude představen postoj a práce s poškozeným.

5.1 Vymezení výzkumných cílů

Autorka si dala za cíl pomocí analýzy anamnestických dat představit práci probačního pracovníka s mladistvým odsouzeným za provinění pohlavního zneužití či znásilnění. Kdy ve formě kazuistiky představuje nejen práci PMS, ale i soudní rámec věci a samotné příběhy klientů.

5.2 Výzkumný vzorek

Zdrojem informací při kvalitativním výzkumu a následném vypracování kazuistiky byly údaje získané ze spisové dokumentace, pozorování a nestrukturovaných rozhovorů s pracovníky spolupracujícími s klienty z vybraných kazuistik a zkušenostmi v daném oboru na střediscích PMS.

5.3 Výzkumná metodika

Autorka v praktické části použila kvalitativní výzkum formou kombinovaných kazuistik, které strukturovaně představují práci PMS s mladistvým klientem.

„*Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“ (Zich, 2004, s. 99).

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách“ (Hendel, 2005, s. 48).

Analýza dat/dokumentů je běžnou technikou při získávání dat a je zaměřená především na dokumenty osobní i úřední, oficiální a neoficiální. (Kuchta et al. 2005, s. 39) Tato škála dokumentů bude využita právě při vypracování kazuistiky, a bude označována jako empirická data.

Při sběru empirických dat byla rovněž využita metoda nestandardizovaného rozhovoru, který probíhal s pracovníky, kteří vedou případy jednotlivých klientů uvedených v kazuistikách. Jak uvádí literatura, *„v případě kvalitativního výzkumu jde vždy o volní, nekategorizovaný rozhovor, tedy bez dotazníku, na příslušné výzkumné téma. Obsah výzkumného rozhovoru však není zcela volný, nejde o nezávazné povídání. Rozhovor je směřovaný na dané téma a proto se připravuje i určitý scénář rozhovoru. Podle průběhu rozhovoru sám tazatel (výzkumník) klade další otázky tak, aby byly získány výpovědi o tématu“ (Zich, 2004, s. 105).*

5.4 Kazuistika

Zpracované kazuistiky byly vytvořeny na základě spisové dokumentace, vedené PMS a rozhovory s pracovníky. Veškeré informace vycházejí ze skutečných příběhů klientů a praxe PMS, avšak pro zachování anonymity jsou některé údaje změněny.

Autorka pomocí analýzy dat představí příběhy pěti mladistvých klientů, kteří byli obviněni či odsouzeni za pohlavní zneužití nebo znásilnění. Pracovníci PMS s nimi pracovali v rámci přípravného i vykonávacího trestního řízení. Kazuistiky vycházejí ze spisové dokumentace, jako jsou např.: Rozsudky, Usnesení, smlouvy, záznamy o úkonech a další písemnosti vedené pracovníky PMS a informací od pracovníků. Základní principy vycházejí z metodických pokynů PMS, ale následně jsou přizpůsobovány případu a osobě pachatele. Kazuistiky znázorňují častou situaci, kde

v rámci spolupráce s PMS se mladistvý stává dospělým a případnou další trestnou činnost páchá jako dospělý.

1. Kazuistika ve fázi přípravného řízení

Daniel

Ročník 1996, v době spáchání provinění mu bylo 16 let a 5 měsíců.

Daniel žije ve společné domácnosti s rodiči a dvěma sourozenci. Rodiče jsou oba v invalidním důchodu. Rodiče uvádí, že nemají se synem výchovné problémy. Syn je však uzavřený, často si své záležitosti řeší sám. Po provinění rodiče zpřísnili výchovu syna, ale snaží se mu být především podporou, přestože zastávají názor, že si musí umět nést sám důsledky svého chování.

Daniel je studentem druhého ročníku OU, obor kuchař, číšník. Prospěch ve škole je průměrný.

Daniel má hodně volného času, nemá žádné pravidelné volnočasové aktivity, aktivně nesportuje, nemá žádnou brigádu. Rád tráví volný čas na PC (sociální sítě, hry). Daniel by si rád našel brigádu, v čemž je podporován rodiči a zároveň by to bylo smysluplné využití volného času.

Poškozená - Tereza ročník 2000, v době spáchání skutku 14 let a 2 měsíce. Poškozená následně zjistila, že je gravidní, ve 3-4 týdnu těhotenství. Uvedla, že se stykem souhlasila, nijak se nechránili, Daniela prý na svůj věk upozorňovala, ale on řekl, že to nevádí, že se to nikdo nedozví. Následně na své přání podstoupila miniinterrupci.

Obviněn – pro provinění pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 tr. z., kterého se měl dopustit tím, že v několika případech v místě svého bydliště a parku, opakovaně vykonal soulož s nezletilou Terezou, přestože od začátku jejich známosti věděl, že nezletilá je mladší 15ti let. Následně bylo při gynekologické prohlídce zjištěno, že nezletilá je gravidní, ve 3-4 týdnu těhotenství, tedy vykonal soulož s dítětem mladším 15-ti let.

Postoj pachatele: Daniel se k provinění doznal, věděl, kolik je poškozené let. Rodiče poškozenou znali, otec jejich vztah neschvaloval, upozorňoval Daniela na

případná rizika jeho chování. Podle rodičů je Daniel tvrdohlavý, nechce si nechat poradit. S Terezou se již nevidá, nejsou v kontaktu ani přes sociální sítě.

K provinění: Daniel k provinění uvádí, že soulož byla dobrovolná z obou stran, zároveň chtěl, aby soulož probíhala s ochrannou, to však Tereza odmítala. Lituje svého chování a zpětně si uvědomuje závažnost celé situace. V rámci přípravného řízení má zájem o mediaci, napsal Tereze omluvný dopis.

O těhotenství Terezy se dozvěděl od ní přes Facebook. Poté matka Terezy kontaktovala otce a dle rodičů žádala peníze na interrupci své dcery, částku opakovaně zvyšovala.

V této době Daniel kontaktoval přes Facebook kluk, který mu sdělil, že měl s Terezou také pohlavní styk a nabídl se, že interrupci zaplatí, ale dále to nijak neřešil. Daniel uvedl, že již před zahájením trestního řízení ho Tereza na Facebooku pomlouvala a osočovala, rovněž se tam zmínila, že s ní Daniel spal a přivedl do jiného stavu.

Postoj poškozené: s poškozenou Terezou byla navázána spolupráce prostřednictvím písemné výzvy, na kterou reagovala její matka. Sdělila, že děkuje za nabídku, ale o spolupráci nemají zájem. Poškozené straně byla předána informace o osobní omluvě a dohodě o náhradě škody ze strany obviněného. Matka Terezy uvedla, že o tuto nabídku nemá zájem, vše nechá na rozhodnutí soudu. Dle jejích slov se chtěla s obviněným domluvit v okamžiku, kdy se dozvěděla o těhotenství dcery, což však strana obviněného důrazně odmítla. Matka Terezy rovněž uvedla, že zdravotní stav dcery je dobrý, po zdravotním zákroku (miniinterrupci) měla krátkodobé zdravotní komplikace.

Spolupráce s PMS: spolupráce poškozeného a PMS trvala necelé dva měsíce. Kdy proběhly 3 konzultace s poškozeným a jeho zákonnými zástupci. Poškozené straně byla nabídnuta spolupráce, ale nabídka nebyla využita.

Stanovisko PMS: vzhledem k výše uvedenému se PMS jeví vhodné uložit klientovi trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu. Uložení výchovného opatření, dohled probačního pracovníka, se v případě klienta nejeví nutné, neboť klient žije ve funkční rodině, rodiče jsou pro klienta autoritou a klient nemá doma ani ve škole větší výchovné problémy. Naopak jako účelné se PMS jeví uložit klientovi výchovnou povinnost odpracovat bezplatně ve svém volném čase

společensky prospěšnou činnost, aby klient měl možnost konkrétně projevit svou lítost a prakticky pocítil dopad provinění na svou osobu. Rizika PMS vidí ve velkém množství volného času, který by měl Daniel využít smysluplně. Řešením by mohla být právě brigáda.

Rozsudek: Daniel byl odsouzen k:

- Podle § 187 odst. 1 tr. z. za použití § 31 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. k trestnímu opatření odnětí svobody v trvání 6 (šesti) let
- Podle § 33 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb. a § 81 odst. 1 tr. z. se výkon trestního opatření podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 1 (jednoho) roku
- Podle § 228 odst. 1 tr. řádu je obžalovaný mladistvý povinen zaplatit poškozené Tereze částku ve výši 3.080,- Kč.
- Podle § 229 odst. 2 tr. řádu se poškozená Tereza se zbytkem svého nároku na náhradu škody odkazuje na řízení ve věcech občansko-právních.

Odvolání – Městský soud v Praze jako soud pro mládež:

- upustil od uložené trestního opatření, protože k dosažení účelu tohoto zákona není třeba uložit trestní opatření
- uložil výchovná opatření, a to dohled probačního úředníka a výchovné povinnosti spočívající zejména v tom, aby mladistvý obžalovaný usiloval o vyrovnání s poškozenou a nahradil podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispěl k odstranění následku provinění, a to na dobu 1 (jednoho) roku

V této fázi bude PMS čekat na pověření k činnosti, kdy následně naváže na spolupráci z přípravného řízení. V rámci dohledu probačního úředníka bude Daniel docházet v pravidelných intervalech na středisko, bude řešeno téma provinění, velkým tématem bude i dostatek volného času a náhrady škody, na kterou by si mohl vydělat brigádou. Je jen na Danielovi, jestli dokáže využít své šance a po dobu zkušební doby, ale i následně bude žít tak, aby nebylo nutné přistoupit např. k původně uloženému trestnímu opatření.

2. Kazuistika ve fázi vykonávacího řízení

Karel

Ročník 1995, v době spáchání provinění mu bylo 17 let a 5 měsíců

Odsouzen za: provinění pohlavního zneužití podle §187 odst. 1 tr. z., kdy v místě svého trvalého bydliště v dětském pokoji, využil toho, že jeho nevlastní sestra nezl. Ivona nar. 2000, spala a nejdříve svým prstem a poté tužkou se dotýkal zevní části jejího obnaženého přirození a celé toto jednání si natáčel na svůj mobilní telefon, ačkoliv věděl, že se jedná o dítě mladší patnácti let, tedy jiným způsobem pohlavně zneužil dítě mladší patnácti let.

- Podle § 187 odst. 1 tr. Zákoníku, § 40 odst. 1 tr. zákoníku, § 84 tr. z., § 31 odst. 1 ZSM, § 33 odst. 1 ZSM k podmíněnému trestnímu opatření odnětí svobody v trvání 9 (devět) měsíců, podmíněné odloženému na zkušební dobu v trvání 30 (třicet) měsíců, za současného stanovení dohledu nad obžalovaným v rozsahu stanoveném trestním zákoníkem.
- Podle § 99 odst. 2 písm. a) tr. z., za použití § 21 odst. 1 ZSM se mu dále ukládá ochranné opatření, ochranné léčení sexuologické ambulanti formou.

V průběhu trestního řízení dovršil Karel plnoletosti.

Bydlení: klient z počátku dohledu bydlel na ubytovně Výchovného ústavu Klíčov, odkud byl vyloučen pro užívání THC. Na základě informací pracovníků VÚ Klíčov, zde byl bez výchovných problémů. Po vyloučení si zaplatil dvě noci na ubytovně, kde ho okradli o doklady a peníze. V současnosti bydlí u svého kamaráda. Od června má pokoj v bytě 3+1 s dalšími studenty. Nájem hradí ze sirotčího důchodu a brigád

Rodina a vztahy: Karlovi zemřela matka v jeho 6 letech. Otec se znovu oženil. S nevlastní matkou vychází velice dobře, má k ní důvěru a ona mu pomáhá. Po skončení trestního řízení, Karel opět navázal kontakt s nevlastní matkou i otcem. Vztahy se zlepšily. Jezdí k nim na návštěvu a jsou v telefonickém kontaktu. Nevlastní matka mu i několikrát pomohla. S nevlastní sestrou Ivonou se vídá nepravidelně, snaží se udržovat vzájemné sourozenecké vztahy. Karel se rozešel s přítelkyní, která pocházela z rizikového prostředí, což připustil sám klient, společně užívali THC. Karel uvedl, že

THC značně omezil, snaží se přestat úplně. V THC viděl únik od problémů a úlevu. Právě pod jeho vlivem páchal další trestnou činnost.

Karel souhlasil s účastí v Probačním programu Proxima Sociale, do kterého nastoupil. Po dvou měsících však byl vyloučen, důvodem byly čtyři neomluvené absence. Klient tyto absence odůvodňuje tím, že byl ve složité životní situaci a nemohl docházet do programu, zároveň sděluje, že mu program nic nepřinášel.

Studium: Karel začal studovat na Střední průmyslové škole elektrotechnické, kam nastoupil, tam však dlouho nevydržel. Měl dvojku z chování pro pozdní omluvu zameškaných hodin, jinak byl bez výchovných problémů. Následně však byl pro krádež mobilního telefonu vyloučen ze školy. Od září Karel nastoupil na Soukromou střední školu gastronomie, školné si zaplatil ze sirotčího důchodu. Nakonec však Karel ukončil studium i na této škole, navázal spolupráci s pracovní agenturou Rubikon, ale nijak v ní nepokračoval. Přehodnotil svůj život, bude se realizovat, zaměří se sám na sebe. Na Úřad práce nepůjde, bude podnikat na sebe – levitační představení v centru Prahy, budou dělat šarádu pro cizince. Věří, že si tak může dost vydělat. Zdravotní pojištění si chce hradit sám.

Průběh dohledu: spolupráce s klientem se odvíjí podle aktuální životní situace klienta, kdy se na základě toho více či méně pravidelně dostavuje na PMS. Konzultace s klientem jsou zaměřeny zpravidla na aktuální řešení jeho životní situace. Pokud je klient sám motivovaný a vidí ve svém jednání aktuální účelnost, tak dokáže být velmi schopný, spolupracující, flexibilní. Pokud není motivován, je spolupráce značně komplikovaná. Opakovaně klient hovořil o obavách ze soudního jednání. Klient dochází na soudem uložené sexuologické ambulantní léčení do sexuologického ústavu, což pravidelně dokládá. Klient v průběhu dohledu spáchal další trestnou činnost, za kterou mu soud uložil trest obecně prospěšných prací ve výměře 250 hodin. Klient zatím neodpracoval nic, stále se poskytovateli omlouvá nebo nepřijde vůbec. Klient si domluvil splátkový kalendář pro úhradu nákladů trestního řízení, ale nic zatím neuhradil. Klient je na řešení svých problémů zpravidla sám, přestože s rodiči je v kontaktu. Pokud mu však někdo poskytne návod, jak problémy řešit, je schopen krok po kroku je plnit. Nemá problém komunikovat s druhými, a pokud ví, na koho se obrátit, nemá problém si říci o pomoc.

Karel dochází na PMS od října 2013. V průběhu dohledu spáchal další trestnou činnost. Přestože spolupráce dále trvá, velkým rizikem pro klienta by byl návrat mezi jeho rizikové kamarády a především k bývalé přítelkyni. Sám přiznal, že užíval THC a stále se od něj neodpoutal. Jako velmi rizikové se jeví i nestálé bydlení a příjem. Je tedy otázkou, jak bude dále dohled s Karlem probíhat a do jaké míry bude podmínky dohledu plnit.

Dohled probačního pracovníka v případě Karla stále pokračuje. Je nemožné dopředu říci, zda splní všechny podmínky dohledu. Skutečností bohužel zůstává fakt, že rizika páchaní další trestné činnosti jsou poměrná vysoká. Jako velké riziko do budoucnosti se jeví nestálé bydlení a návrat klienta k dřívějším, rizikovým kamarádům a přítelkyni. Na druhou stranu pokud bude někdo, kdo bude Karla vést a pozitivně na něj působit (např. přítelkyně) je poměrně velká šance, že Karel povede řádný život a nebude páchat další trestnou činnost.

3. Kazuistika ve fázi vykonávacího řízení

Petr

Ročník 1994 v době spáchání provinění mu bylo 16 let a 3 měsíce.

Pachatel: Petr vyrůstá v neúplné rodině, rodiče jsou rozvedení, Petr byl svěřen do péče matky, ale na základě dohody žije u otce a babičky. Kontakt s matkou probíhá dle potřeby, vztahy mezi nimi jsou dobré. Matka pracuje jako čalounice, je znovu vdaná a má dvě děti. Otec je podnikatel v oblasti realit. Otec zastává volnější styl výchovy, synovo chování nepovažuje za natolik závažné, jako ve skutečnosti je. S matkou je v kontaktu, za ní a její rodinou jezdí o víkendu. Dle sdělení klienta spolu rodiče nežijí od jeho 8. třídy. Jak říká, toto uspořádání mu vyhovuje. Dle sdělení otce má klient diagnostikované specifické poruchy učení, ve škole zlobil, protože byl hyperaktivní. Doma s ním problémy neměli. Podle otce si Petr nechá poradit, je schopen se o sebe postarat, nemá obavy nechat syna doma bez dozoru. Platí to, na čem se společně domluví. Otec hodnotí syna i jako zodpovědného řidiče.

Škola, práce: již od ZŠ problémy s prospěchem, po základní škole nastoupil na Střední odborné učeliště - obor mechanik elektronických zařízení. Ročník ukončil s pěti nedostatečnými a od září nastoupil na obor instalatér. Tam je spokojený, nemá výchovné problémy. Ve volném čase se věnuje cyklistice, hraje hry na PC, občas chodí na squash a do kina. Petr dostává kapesné, může si vydělat u otce ve firmě. O dalším studiu neuvažuje, rád by si co nejdříve vydělával. Klient v průběhu dohledu zdárně ukončil studium, získal výuční list a začal pracovat ve firmě otceva známého. Zpočátku se zaškoloval, teď má živnostenský list. Práce ho baví, domnívá se, že zásadně ví už vše. Začíná mluvit o nadstavbovém studiu či specializačním kurzu pro práci v oboru.

Vinen: že, že nejprve poskytl nezletilé Lence alkoholický nápoj (rum), který přinesl a dobrovolně ho konzumovali až u nezletilé dosáhlo ovlivnění středního stupně opilosti prosté, poté začal nezletilou líbat na ústech a krku, zajížděl svou rukou pod spodní kalhotky a zaváděl jí prsty do pochvy, poté jí svlékl džínové kraťasy, silonové punčocháče a spodní kalhotky, rozeplnul jí zimní bundu a mikinu, rukou jí sahal pod podprsenku a vykonal na ní soulož a svého jednání se dopustil i přesto, že věděl, že nezletilá dosud nedovršila 15tý rok svého věku. Tedy vykonal soulož s dítětem mladším patnácti let, čímž spáchal provinění pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 trestního zákoníku.

Odsouzen k:

- dle § 14 odst. 1,2 zákona č. 218/2003 Sb. (dále jen ZSM) za použití § 11 odst. 1 písm. a) ZSM se podmíněně upouští od uložení trestního opatření se stanovenou zkušební dobou v trvání 10 měsíců.
- Dle § 14 odst. 2 ZSM, § 15 odst. 1,2 ZSM a § 19 odst. 1 ZSM se mladistvému ukládá dohled probačního úředníka a výchovné omezení neužívat návykové látky.

Poškozená: Lenka ročník 1999 v době spáchání skutku jí bylo 14 let a 3 měsíce. PMS nabídla poškozené možnost spolupráce, ale tato nabídka nebyla využita.

Znalecký posudek z oboru psychiatrie a klinické psychologie

Poškozená: Nezletilá se na intenzivnější způsob obrany nevzmožila v důsledku svého ovlivnění alkoholem, kdy vůbec nevěděla, co se s ní děje. Podle poškozené se bránila jen slovně. Poškozená uvedla, že si toho moc nepamatuje, byla opilá. Ví, že s pachatelem spala, nejdřív jí to připadalo jako legrace, ale pak už ne. Matce řekla, že

byla znásilněná, protože on se s ní vyspal a ona nechtěla. Zda on věděl, že nechce, to ona právě neví, nepamatuje si, jestli mu to nějak hodně říkala, nebo ne. Ví, že mu to říkala, jenom když jí líbal, a pak už neví, jestli mu to říkala potom nějak dál.

Z výpovědi matky a kamarádů vyplývá, že Lenka byla dříve bezproblémová, ale v poslední době začala kamarádit se staršími spolužáky, špatně se učila, zkoušela kouřit a pít alkohol, mezi vrstevníky pak barvitě vyprávěla zážitky, s alkoholem, kouřením a uvedla, že měla pohlavní styk se 13letým kamarádem. Na základě toho, s ním matka začala docházet k psychologovi, s tř. uč. hlídat známky. Kamarádka Lenky uvedla, že jí Lenka sdělila, že spala s dvěma kluky. Kluk, který chodil s Lenkou asi týden, uvedl, že má pověst děvky, už předtím spala s někým.

Matka Lenky uvedla, že jí už dříve Lenka řekla, že měla sex s bráchou její kamarádky. Podle ní si Lenka neuvědomuje závažnost svých slov, myslí si, že kdyby byla znásilněna chovala by se jinak. Nerozumí tomu, proč by řekla, že byla znásilněna a že to nechtěla, třeba si to nepamatuje.

Pachatel: K provinění znásilnění se mladistvý nedoznává, nedomnívá se, že by se jej dopustil. Uvádí, že šlo o oboustranné rozhodnutí jeho i poškozené. Svého jednání lituje, mrzí ho, stejně jako u předchozích případů zde sehrál roli alkohol. Uvádí, že Lenka mu však řekla, že už měla styk, nijak ho neodstrkávala ani neříkala, že to nechce. Žádným způsobem neprojevila nelibost či nesouhlas. Ona sama mu říkala, ať to nikomu neříká. Chtěl by říct, že to opravdu nebylo žádné znásilnění, ona neprojevovala žádný protest, došlo k tomu po vzájemné dohodě. Bylo zjištěno, že vykonal dobrovolnou soulož s kamarádkou na dětském táboře, přestože věděl, že jim nebylo 15 let. Rovněž přiznal, že hodně střídal děvčata, uvádí, že měl 30 děvčat, se kterými měl pohlavní styk. Petr byl několikrát řešen v rámci přestupků, kdy poškodil pouliční lampy, demoloval odpadkové koše a jejich obsah rozhazoval, rovněž posprejoval omítku domu a rozbil kamenem výlohu. V minulosti byl Petr napaden třemi neznámými muži, kteří po něm chtěli, aby jim dal vše, co si píchá, povalili ho a opakovaně do něj kopali, utekl před nimi do restaurace, celou situaci řešila policie.

Závěr posudku: Petr je osobností nezralou, nachází se v období končící adolescence. Je extrovertním typem, dobře komunikujícím, společenským, byl by hodně nešťastný, kdyby se po většinu dne nemohl stýkat s lidmi, má rád hodně dění a vzruchu kolem sebe, ve společnosti nezůstává v pozadí. Má dostatek kamarádů. Respektuje

autority, chová se k nim slušně. Mladistvý netrpěl a netrpí žádnou duševní poruchou ani sexuální deviací. Není závislý na alkoholu ani jiných návykových látkách.

Průběh dohledu: Klient neužívá návykové látky, pravidelně byl testován na alkohol a to negativně. Rozhodl se přestat kouřit a prakticky ze dne na den se mu to povedlo. Alkohol nepije a teď, když má řidičský průkaz, hodně jezdí autem. Klient jezdí i za kamarády autem, má pak před kamarády důvod nepít.

Volný čas tráví doma – hry na počítači nebo na chatě. Tam chodí na ryby, jezdí na kole, koupe se. Má tam kamarády. Baví ho auta a motorky. Teď moc volného času nemá, jen víkendy, přes týden je v práci.

Klient dochází pravidelně v intervalu 1x za měsíc. Předkládá dokumenty, které jsou pro něm žádány. Z počátku byl v komunikaci méně sdílný, některá témata nechtěl otevírat (provinění, reakce okolí), ale postupně je otevřenější a komunikativnější. Klient spontánně hovořil o tom, jak neagresivně vyřešil konfliktní situaci. Připouští, že se dříve hodně pral, dnes se konfliktům vyhýbá.

Klient v průběhu zkušební doby dle svých slov úspěšně dokončil přípravu na budoucí povolání, nastoupil do zaměstnání a zajistil zdroj příjmů. Není proti němu vedeno žádné další trestní stíhání. Je si vědom toho, co jej čeká, pokud by znovu porušil zákon. Nechce si přidělovat problémy, v průběhu tohoto trestního řízení se dostatečně ponaučil. Má velkou oporu v rodině, záleží mu na ní. Z verbálních projevů je zřejmé, že do určité míry vyzrál. Rizika recidivy jsou tedy minimální. Ohrožení tohoto stavu by možná mohla přinést konzumace alkoholu a jeho selhání v řešení konfliktních situací. V tomto případě se podařilo dosáhnout výchovného účelu dohledu. Navrhujeme soudu rozhodnutí o osvědčení.

Spolupráce PMS s mladistvým trvala soudem uložených 10 měsíců, kdy klient plnil podmínky dohledu a dodržovat soudem stanovené výchovné omezení neužívat návykové látky. Petr v průběhu dohledu prokázal, že z provinění, kterého se dopustil, a následné trestné řízení bylo pro něj dostatečně poučné. Jak sám uvedl, nesl to těžce, styděl se, špatně spal a hodně o celé situaci přemýšlel. Je znát, že během trestního řízení dospěl a následným dovršením plnoletosti vzal svůj život pevně do svých rukou a ví, co chce. Soud zjištěných skutečností a návrh PMS rozhodl o osvědčení klienta ve zkušební době.

4. Kazuistika ve fázi vykonávacího řízení

Pavel

ročník 1996, v době spáchání trestní činnosti mu bylo 16 let a 2 měsíce.

Vinen, že v prostoru objektu rodinného domu, nejméně ve dvou případech, v úmyslu uspokojit sexuální pudy, nezletilému Lubošovi roč. 2008, (v době spáchání tč 4,5 let), jehož věk znal, manipuloval svým penisem u análního otvoru poté, co mu svlékl kalhoty, přičemž si musel být vědom, že nezletilý není vzhledem ke svému věku schopen účinně se bránit,

tedy jiného donutil k pohlavnímu styku, k takovému činu zneužil jeho bezbrannosti, a spáchal tokový čin na dítěti mladším 15 let.

Tím spáchal provinění znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 3 písm. a) tr. zákoníku

Odsuzuje se:

- podle § 185 odst. 3 t. z. za použití § 24 odst. 1 písm. j), § 31 odst. 1 a § 33 odst. 1 zák. o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. v platném znění k trestnímu opatření odnětí svobody v trvání 12 (dvanácti) měsíců podmíněně odloženému na zkušební dobu 1 (jednoho) roku s dohledem.
- podle § 21 odst. 1, odst. 2 zák. č. 218/2003 Sb., § 99 odst. 2 písm. a), odst. 4 tr. z. se obžalovanému ml. ukládá ochranné sexuologické léčení ambulantní formou.

Poškozený: Luboš je bratranec odsouzeného

Rodina: Rodiče klienta jsou rozvedení. Přes týden je klient na internátě, na víkendy jezdí k jednomu z rodičů. U obou rodičů je dobře materiálně zabezpečen. Na konzultace ho doprovázela maminka.

Škola: klient navštěvuje Střední odbornou školu rybářskou a vodohospodářskou, kde je přes týden na internátě. Prospěch má špatný, moc se neučí, škola ho nebaví. Rád by přestoupil na lesnickou školu.

Ochranné léčení: Pavlovi byla soudem uložena povinnost ochranného sexuologického léčení ambulantní formou. Pavel společně s maminkou po celou dobu dohledu docházel na ambulantní léčbu. Dle vyjádření lékaře, Pavel docházel řádně, vše je v pořádku. Nutkání k deviantnímu jednání není a léčba medikamenty není nutná.

Mediace: v rámci vykonávacího řízení proběhla mezi pachatelem a rodinou poškozeného mediace. Rodiče nezletilého Luboše se především snažili celou situaci pochopit a především chtěli nastolit pravidla dalšího soužití rodin, tak aby jejich syn byl chráněn. Pavel se omluvil a přijal pravidla, která určili teta se strýcem: nebýt s Lubošem sám, nikam ho nebrat a nikdy s ním nemluvit o tom, co se stalo. Rovněž bylo domluveno, že rodiny se budou i nadále stýkat u prarodičů.

Průběh dohledu: dohled probíhal řádně, kdy se klient dostavoval v pravidelných intervalech za doprovodu matky. Klient rovněž dokládal docházku na ochranné léčení. Probírána byla především témata vzdělání a budoucího povolání klienta. Vztahy v rodině byly vyřešeny a pravidla nastaveny v rámci mediace. PMS navrhla soudu osvědčení klienta ve zkušební době.

PMS v současné době čeká na rozhodnutí soudu, za klienta osvědčí či ne. Další chování klienta, přestože řádně plnil podmínky dohledu, je otázkou. Klient využívá situace, že rodiče jsou rozvedení, raději jezdí k otci, u kterého nemusí nic dělat, naopak matka po něm chce, aby se učil, pomáhal jí a má povinnosti. Klient má dle názoru PMS snížený intelekt a od toho se odvíjí i jeho chování. Ze sdělení lékaře, ke kterému klient docházel na sexuologickou léčbu, vyplývá, že k opakování provinění by nemělo dojít.

5. Kazuistika ve fázi náhrady vazby dohledem a následně vykonávací řízení

Richard

Klient byl vzat do vazby z důvodu opakovaných útěků z výchovného ústavu. Kdy proto, aby mohl utéct, byl ochoten volat na policii, že je v budově bomba.

Ročník 1996 v době spáchání provinění mu bylo 16 let a 9 měsíců

Obviněn: pro provinění dle ust. § 185/1,2a,3a tr. z, neboť dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že

- 1) v parku za zahradami domů a chatek nacházejících se pískovcových skal v blízkosti tenisových kurtů nejprve s poškozenou Kristýnou nar. 1998, Lukášem nar. 1993 a Martou nar. 2000, sedících na lavičce popíjeli víno a coca-colu, a poté obviněný začal poškozenou Kristýnu líbat a sahat jí do kalhot, když

se tomuto bránila a říkala, že to nechce, ať toho nechá a nedělá to, tak jí přesto násilím zatlačil dál do prostoru kam nebylo vidět, a kde nikdo nebyl, a zde jí položil na zem, stáhl jí kalhoty i kalhotky, nalehl na ni zavedl svůj ztopořený penis do její pochvy a vykonal proti její vůli soulož po dobu 15 – 20 minut, přestože věděl, že poškozená je mladší 15-ti let a při tomto svém jednání využil bezbrannosti poškozené, která byla způsobena její silnou opilostí a pro kterou nebyla schopna se fyzicky bránit, a při tomto nadále nedbal na její slovní odpor, kdy mu opakovaně říkala, aby jí nechal, že to nechce a naopak, když na poškozené vykonal soulož a oblékl se, tak jmenované důrazně řekl „tohle se nikdo nesmí dozvědět“, vrátil se k ostatním přítomným a poškozená společně s ostatními přítomnými odjela domů,

- 2) v pozdějším čase v bytě poškozené se s Martou po příchodu do bytu začal nejprve líbat v předsíni, poté se přesunuli do obývacího pokoje, jed pošk. nezl. Martu položil na matraci na podlaze, kde jmenovanou začal líbat i na krku, dále osahával na přirození a svlékat kalhoty, což pošk. nezl. Marta odmítala a slovně jej žádala, aby toho zanechal, aktivně se bránila, škrábala jej, odstrkovala jej s tím, aby toho nechal, na což nereagoval a dál ve svém jednání pokračoval tím, že se mu podařilo stáhnout poškozené kalhoty ke kolenům a později i úplně vysvléknout, následně jmenované strčil své prsty do jejího přirození, přestože jmenovaná ze svého přirození vyndávala jeho ruku s tím, že ji to bolí, následně si sám svlékl své kalhoty, chytil jmenované ruce a dal jí je za hlavu, dále jmenované říkal, že to chce, že se jí to bude líbit a chtěl s poškozenou souložit, což poškozená odmítala, snažila se jej stále odstrkovat a převrátit jej na záda, aby mohla utéci, toto se jí však nepodařilo z důvodu jeho fyzické převahy. Následně poškozené proti její vůli opět strčil silou své dva prsty přímo do jejího přirození, až ucítila bolest, přičemž zhruba po půl hodině pak od svého jednání sám upustil a s poškozenou následně odešel na zastávku.

Obviněný: klient je schopen identifikovat závažnou trestnou činnost, dokáže popsat, v čem spočívá její podstata. Je si vědom možných následků pro osobu, která se jí dopustí. Je schopen i posoudit různou společenskou nebezpečnost trestných činů. U drobnějších deliktů však tato schopnost u něj není tak jasně vyprofilovaná. Klient se v minulosti dopouštěl drobných porušení zákona, pokud to byl prostředek jak dosáhnout

cíle. Nikdy nepřemýšlel o možných následcích svého chování. Jeho vrstevnická skupina akceptovala chování za hranicí zákona, a on na to měl totožný pohled.

Mladistvý nepopírá, že s první poškozenou Kristýnou, měl pohlavní styk. Mělo však k němu dojít dle jeho slov po oboustranné dohodě a shodě. Znásilnění zcela popírá. Ke zkomplikování vztahů mezi ním a poškozenou dle něj došlo až ve chvíli, kdy o jejich sexu řekl svému tehdejšímu kamarádovi a zároveň příteli poškozené. Sám klient v té době již měl vztah se svou přítelkyní Aničkou.

Klient lituje skutečnosti, že podvedl svoji přítelkyni, na obě poškozené se spíše zlobí. Zároveň se cítí zrazen kamarádem Lukášem, který proti němu rovněž svědčil. Klient má pocit, že ho zradili blízcí kamarádi, a proto je nechce vídat.

Pobyt ve vazbě, a vše co se děje okolo, ho dovedlo k přemýšlení o jeho podílu viny. Připustil, že ne vždy hrál pasivní roli. Do této situace si dostal vlastním jednáním, je si vědom, že není vhodné.

Pobyt klienta: V minulosti bylo rozhodnuto o umístění klienta do ústavní výchovy. Z té však často utíkal, jako důvod uvádí šikanu a krádeže věcí v ústavech. Z rozhovoru s mladistvým a otce však vyplynulo, že příčinou byla snaha mladistvého obejít pravidla ústavu, zejména ohledně návratu z vycházek, kdy chtěl být s kamarády. S PMS již v minulosti spolupracoval v rámci přípravného řízení ohledně provinění šíření poplašné zprávy. Spolupráce však byla přerušena silvestrovským útekem klienta z výchovného ústavu.

Vztahy v rodině: klient byl původně v pěstounské péči u své babičky. Té byl svěřen poté, co ho opustila matka. Odtud byl umístěn do ústavní výchovy. Vztahy s babičkou nehodnotí jako dobré. Klientův otec měl k péči o syna ze strany své matky také výhrady.

Teď by Richarda rád vzal do své péče jeho otec. Jeho představa o soužití se synem vypadá tak, že přes týden by byl na internátě školy a víkendy, prázdniny by byl u otce. Otec zdůraznil, že by trval na striktních pravidlech a jejich dodržování. Chce, aby se syn přestal stýkat s kamarády, které on vidí jako pofidérní, vyhýbal se rizikovým místům, kde by je mohl potkat, řádně studoval a dodržoval dohodnuté příchody domů. Richard vidí otce jako určitou autoritu, ale připouští, že i proti němu se snažil kličkovat. Nechtěl dodržovat stanovená pravidla. Důležitou osobou pro klienta je přítelkyně Anička, jejich vztah je pro něj velmi důležitý. Zásadní roli v klientově životě hrají kamarádi, ti o něm

vědí vše a nelhal jim. Trávil s nimi nejvíce času, a proto se teď cítí zrazen. Připouští, že okolí by je neschvalovalo, často byl požíván alkohol a pohlavní styk s osobami pod patnáct let nebyl vnímán jako problematický.

Školní docházka a volný čas: před zatčením navštěvoval SOU. Docházku nepřerušil ani v době pobytu na útěku. Rád by studium dokončil. Je si vědom skutečnosti, že řádná příprava na budoucí povolání je jedno z otcových pravidel pro jejich případné společné bydlení.

Průběh spolupráce: při konzultacích s klientem ve vazbě je patrné, že začíná o svém dřívějším životě hodně přemýšlet. Uvažuje o svém jednání k okolí a váží si jejich současné podpory. Velký vliv na něj má pobyt ve vazbě, díky němuž přemýšlí o své budoucnosti a tom, co by chtěl dokázat, a přehodnocuje své priority.

Během konzultací mluvil otevřeně, žádnému tématu se nevyhýbal, přemýšlel o nich. Nepopírá, že by se v minulosti nevyhýbal pravidlům a neměl problém s jejich porušováním.

Byla navázána spolupráce s jeho otcem, ten se několikrát dostavil na PMS a uvedl, že by chtěl syna do své péče a jak by vše mohlo probíhat. Otec si je vědom, že se syn dopustil provinění a musí za něj nést následky. Nevěří, že by syn někoho znásilnil, věří, že šlo o dobrovolný pohlavní styk. Rovněž proběhla konzultace s přítelkyní klienta. Z konzultací vyplynulo, že na mladistvého mají velký vliv vrstevníci, kdy jeho kamarádi na něj měli zásadní vliv, chtěl s nimi trávit co nejvíce času.

Návrh na rozhodnutí: klient popírá skutek, který je mu kladen za vinu, ale je si vědom, že se dopustil provinění a bude muset nést následky. Pobyt ve vazbě ho donutil přemýšlet o svém chování a uvědomuje si, o co by mohl přijít, kdyby v tom pokračoval.

Jeho otec věří v synovu nevinu, co se týče znásilnění, je si však vědom, že syn není zcela nevinný. Zároveň poměrně kriticky dokáže hodnotit synovy slabé stránky.

Klient sám uvádí, že je pro něj důležité být na svobodě a je ochoten učinit i určité ústupky ve formě podřízení se výchovným opatřením.

Z pohledu PMS je riziková právě klientova tendence nepodřizovat se pravidlům a vyhýbat se jim. Nicméně jeho bezproblémový dosavadní pobyt ve věznici vypovídá o tom, že má schopnost pravidla dodržovat, ale musí k tomu být důsledně veden a nesmí mít šanci najít pro sebe kličku. Hrozba opětovného pobytu v nápravném zařízení by

mohla být právě tím, co by mohlo být pro klienta tou motivací podřizovat se pravidlům i mimo vazební věznici.

V současnosti je silně motivován i vidinou šance trávit více času se svými blízkými. Zároveň chce od září pokračovat ve studiu.

Z pohledu PMS se jeví náhrada vazby dohledem probačního úředníka jako vhodná za současného uložení výchovných omezení. A to dle §19/1b) e): nestýkat se s poškozenými, ani s členy party, jež byl členem, neužívat návykové látky, zejména alkoholu, a podrobovat se testování na užívání alkoholu.

S klientem a jeho otcem během měsíce proběhlo několik konzultací, na základě kterých probační pracovnice vypracovala zprávu o aktuální situaci mladistvého. Městské státní zastupitelství vydalo usnesení, kdy na základě doporučení PMS, přijetí záruky otce a stanovení dohledu probačního pracovníka, byl klient propuštěn z vazby.

Spolupráce pro propuštění z vazby: klient zažádal o dlouhodobou propustku z výchovného ústavu, na jejímž základě pobývá u svého otce. Je v pravidelném kontaktu s kurátorkou pro mládež, která nezaznamenává žádné negativní informace o mladistvém, to vyplývá i z faktu, že jsou propustky udělovány. PMS nemá informace o tom, že by došlo k porušování zákona ze strany mladistvého.

Na konzultacích jsou s klientem řešena témata dle aktuální životní situace, alkohol, volný čas, útěky. Klient uvádí, že se dřívějším kamarádům vyhýbá, volný čas tráví s otcem nebo přítelkyní.

Ve škole klient nemá větší problémy, předkládá učňovskou knížku. Teď má možnost pracovat u svého otce a v McDonaldu. Radši by chodil do McDonaldu, kam by mohl docházet i o víkendu.

Klient se pravidelně dostavuje na konzultace v intervalech 1x za 14 dní. Přijde vždy včas a doloží dohodnuté.

Zhodnocení spolupráce: je patrné, že za dobu půl roku se Richard snaží chovat tak, aby neměl problémy a plnil vše, co se po něm chce. Začíná si uvědomovat, jaké výhody s sebou toto chování nese – relativní svobodu a možnost trávit hodně času s přítelkyní Aničkou.

Pozitivně lze hodnotit, že Richard je již schopen a ochoten se podřizovat nastaveným pravidlům, pokud si je vědom, co mu to pozitivního přinese. S tím by šlo do budoucna dále pracovat.

Jako riziko u Richarda pracovník vidí situaci, kdy Richard nemá vidinu odměny či výhod, není zcela jisté, zda by tyto pozitivní změny udržel.

Proto má PMS stále za to, že pokud soud bude zvažovat podmíněné trestní opatření, bylo by vhodné nad mladistvým stanovit dohled probačního úředníka. Aby i v budoucnu byly pozitivní změny u něj podporovány a posilovány. V současnosti klient plní dohled naprosto bezproblémově.

Rozsudek Městského soudu: mladistvému se ukládá za provinění šíření poplašné zprávy § 357 odst. 1,2 tr. z. (s klientem bylo řešeno v rámci přípravného řízení před jeho útekem z výchovného ústavu) a za provinění pohlavního zneužití podle § 187 odst. 1 tr. z. k:

- souhrnnému trestnímu opatření odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců,
- kdy se výkon uloženého trestního opatření podmíněně odkládá na zkušební dobu tří let za současného vyslovení dohledu nad mladistvým

Výkon dohledu

Bydlení: klient zpočátku dohledu bydlel u svého otce, stále trvá dlouhodobá propustka z ústavní výchovy. Otec mu pak pomohl sehnat byt, pomáhá s placením nájmu, občas tam s ním bývá.

Rodina: Klient uvedl, že s přítelkyní Aničkou čekají dítě. Často se hádají, jelikož klient si dělá, co chce, užívá si a Anička, která musí být doma, žálí. Klient uvádí, že neužívá drogy, alkohol si občas dá. Uvedl, že se mu podařilo sehnat brigádu, pokud se osvědčí, mohl by získat smlouvu. Následně se jim narodil syn Tadeáš, který byl svěřen do pěstounské péče babičky, Aniččiny matky. Richard není v rodném listu uveden jako otec dítěte, což ho velmi trápí, chce se o syna starat. Má však velmi napjaté vztahy s matkou Aničky. Výživné zatím platit nechce, neboť není uveden jako otec a dle jeho slov si není jistý, jak by bylo využito. Aničku s malým prý občas vidá, Anička mu zasílá fotky malého

Škola, práce: Kvůli otcovství ukončil školu a sehnal si práci na plný úvazek. Vydržel tam však jen měsíc, pak prý kvůli špatným pracovním podmínkám skončil a přivydělává si brigádami.

PMS obdržela trestní příkaz: s novou trestnou činností, kdy je Richard společně s kamarádem vinen, že se společně vloupali dosud nezjištěným způsobem do několika uzamčených šatních skříní umístěných v šatnách zaměstnanců, přičemž odcizili mobilní telefon, cigarety, finanční hotovost atd., tedy společným jednáním si присvojili cizí věc tím, že se jí zmocnili, způsobili tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou a čin spáchali vloupáním. Čímž spáchali přečin krádeže dle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. z. ve spolupachatelství a odsuzují se

- podle § 205 odst. 1 tr. z. za použití § 67 odst. 1, 3, § 68 odst. 1, 2, 3 tr. z. každý k peněžitému trestu ve výměře 50 denních sazeb s denní sazbou 100,-Kč (5.000,- Kč)
- podle § 69 odst. 1 tr. z. se každému z obviněných ukládá pro případ, že by peněžitý trest nebyl ve stanovené lhůtě vykonán, náhradní trest odnětí svobody v trvání 14 dnů.

S klientem je řešena především otázka změn souvisejících s narozením dítěte, kdy na něj budou kladeny větší nároky. Klient by rovněž chtěl dostudovat, podporuje ho v tom i otec. Stále jedou na systému odměn, které klienta motivují k dobrému chování. Nicméně klient podléhá impulzům, něco potřebuje, vezme si to a nepřemýšlí o možných následcích. Zároveň má tendenci před problémy utíkat, neřešit je. Pozitivní je spolupráce klienta s PMS a v programu Proxima Sociale, který je zaměřený na odstraňování následků spáchaného provinění a rozvoj sociálních dovedností.

Usnesení: soud nařizuje výkon podmíněného trestního opatření odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců. Odsouzeného pro výkon uloženého trestního opatření zařazuje do věznice s dozorem. Klient podal stížnost k Vrchnímu soudu.

Klient teď čeká na rozhodnutí soudu, který rozhodne o jeho dalším životě. V případě nástupu klienta do VTOS, by klient přišel o vztah s Aničkou i se synem. Richard je schopný plně fungovat a žít řádný život, vydělává si, je soběstačný – dospělý. Snaží se převzít zodpovědnost za přítelkyni a syna, plní podmínky dohledu a pravidelně dochází a spolupracuje při programu Proxima Sociale. Ale v některých

chvilích je naopak jeho chování zkratovité a velice dětinské. Tehdy vznikají jeho problémy. Richard by potřeboval přísnější ruku ze strany otce. Kdy otec se ho snaží chránit, ale tím mu dává přemíru volnosti. Pokud mu něco zakáže, Richard to obejde jinak. V tom vidí PMS rizika.

Je proto těžké odhadnout, do jaké míry je Richard schopný vést řádný život a fungovat, aniž by páchal další trestnou činnost. To částečně záleží i na lidech okolo, jak na něho budou působit a do jaké míry se jimi nechá ovlivnit.

5.5 Shrnutí

Zpracované příběhy klientů jsou stejně rozdílné jako postupy práce pracovníků. To je dáno nejen rozdílností případů, ale především individualitou každého klienta i pracovníka. Můžeme si všimnout, že témata a informace od klientů jako je např. škola, rodina, pohled na spáchanou trestnou činnost a rozhodnutí soudu, patří k základu práce každého pracovníka a vedení případu. Stěžením partnerem pro každého pracovníka je soud, na jehož základě a jeho rozhodnutí pracovník provádí probační činnost. Ale kromě soudů to jsou dále státní zastupitelství, školy, odbory sociální péče, policie, výchovné ústavy, pedagogická centra či lékaři a další odborníci. Nedílnou součástí je ať v přípravném či vykonávacím řízení je práce s poškozenou osobou, které je nabízena spolupráce. Pracovníci však nepracují jen klientem, ale i jeho rodinou a lidmi, s kterými žije.

Sexuálně motivované provinění, které mladistvý páchají, jako je především pohlavní zneužití či znásilnění, vzbuzují mnoho emocí. Ale i ze samotných kazuistik vidíme, že dokazování a prokazování těchto věcí není úplně jednoduché. Kdy jde o akt, který chtějí obě strany? Jak poznáme skutečný věk toho druhého, aniž bychom chtěli vidět občanský průkaz? Je hranice 15 let ta správná nebo při dnešní brzké fyzické vyspělosti by se měla posunout? Ale jsou na to dnešní mladistvý připraveni i psychicky? Tyto a mnoho dalších otázek jsou předmětem mnoha debat a to i politických.

Ne vždy, ale bohužel jde o lásku či původně dobrovolný styk. Jsou tu pohlavní zneužití mladších sourozenců, příbuzných a či jiných mladších dětí. Činy, které jsou pro nás nepochopitelné a zraňují. Příčina však může být různá a následky nevratné. Z násilnění – způsob projevu agrese, ale i dokázání moci.

Probační pracovník se snaží o zmírnění následků provinění, narovnání vztahů a navrácení klienta zpět do společnosti, tak aby nebyl ostatním nebezpečný a provinění se již neopakovalo. A ač tato témata mohou vzbuzovat odpor a znechucení, je nutné s nimi pracovat a snažit se s pomocí s ostatních odborníků vrátit klienta do společnosti jako fungujícího jedince.

6 ZÁVĚR

Násilné trestné činy sexuálního charakteru mají závažné následky, a to nejen jejich přímé oběti, ale narušují a ohrožují vztahy ve společnosti - mezi lidmi, berou jim pocit bezpečí. Tento pocit je umocňován o to víc, když pachatelem je mladistvý.

Problematika pohlavního zneužití je v očích laické veřejnosti často spojeno s řadou mýtů a předsudků a proto může dojít až k bagatelizaci celé skutečnosti

V teoretické části práce se autorka zabývala vývojem mladistvého, faktorů působících na jeho osobu v období dospívání, formováním identity a vývojovými úkoly v této fázi. Vymezila jednotlivé pojmy, související s touto problematikou. Představila Syndrom CAN – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, a zaměřila se na sexuálně motivované trestné činy z pohledu práva. Zaměřila se na státní instituci, kterou je Probační a mediační služba, jenž pracuje s mladistvými obviněnými či odsouzenými a to nejen za sexuálně motivované trestné činy. Kdy autorka představila službu jako takovou a její působnost a postupy práce s mladistvým a nezletilým.

V praktické části autorka prostřednictvím kvalitativního výzkumu metodou analýzy empirických dat a nestandardizovaného rozhovoru, analyzovala přístupy a postupy práce probačního pracovníka ke klientovi odsouzenému za provinění pohlavního zneužití. Kdy za pomoci kazuistik konkrétních klientů představila práci probačních pracovníků, spolupracujících organizací, ale i celý příběh klienta a dopad jeho provinění na jeho sociální okolí a samotného poškozené.

Vzhledem k nastavení tématu se využití metody ukázaly jako optimální a vhodné a to především díky přímému kontaktu s klienty a přístupu k veškeré spisové dokumentaci.

Diplomovou prací jsem chtěla upozornit na fakt, že pohlavní zneužití není jen fenomén, který stojí na kraji společnosti, ale naopak častý jev, na jehož potírání by měla spolupracovat celá společnost. A zároveň představit nelehkou roli PMS v této oblasti působnosti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH a Zdeněk MATĚJČEK. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada, 1995. ISBN 8071691925.

FARKOVÁ, Marie. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Praha: Vysoká škola J.A. Komenského, 2006. ISBN 80-86723-22-4.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 9788024750460.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 80-7367-040-2.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-717-9813-4.

MACEK, Petr. *Adolescence*. 2., upr. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK a kol., 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 80-7367-002-X.

NOVOTNÝ a kol., 2010. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. ISBN 978-80-7357-509-0.

Příručka pro probaci a mediaci. 2001. Praha: Institut pro probaci a mediaci v justici. ISBN 80-902998-0-6.

PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. ISBN 9788024743325.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-802-4740-423.

SMOLEK, Zdeněk. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-84-6.

SVOBODA, Ivo. *Úvod do studia mediace a probace*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005, 118 s. Učební texty vysokých škol (Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně). ISBN 80-731-8261-0.

ŠTERN a kol., 2010. *Probace a mediace*. Vyd. 1. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 978-80-7367-757-2.

VOCÁSKOVÁ, Petra, 2012. *Probační a mediační služba ČR*. Absolventská práce. Vyšší odborná škola sociálně právní v Praze, Vedoucí absolventské práce: Mgr. Radim Žiška.

ZICH, František, 2004. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s. ISBN 80-86754-19-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

PMS [online]. Praha, PMS ČR, © 2002 - 2013 [cit. 2015-02-21]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-a-deti/>.

Syndrom CAN charakteristika [online]. [cit. 2015-01-17]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/syndrom-can-charakteristika>.

Co je extremismus [online]. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

Seznam ostatních zdrojů

Informační leták PMS – PMS

Informační leták PMS – Mediacce

Informační leták PMS – Dohled

Informační leták PMS - OPP

Metodický standard činnosti PMS v oblasti probace

Metodický standard PMS v práci s mladistvým

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve znění pozdějších předpisů. In: Úplné znění, č. 966. Trestní předpisy - podle stavu k 17. 6. 2013. Praha: Sagit, 2013. ISBN 978-80-7208-991-8.

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. In: Úplné znění, č. 966. Trestní předpisy - podle stavu k 17. 6. 2013. Praha: Sagit, 2013. ISBN 978-80-7208-991-8.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: Úplné znění, č. 966. Trestní předpisy – podle stavu k 17. 6. 2013. Praha: Sagit, 2011. ISBN 978-80-7208-991-8.

Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: Úplné znění, č. 966. Trestní předpisy – podle stavu k 17.6.2013. Praha: Sagit 2013. ISBN 978-80-7208-991-8.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Plán dohledu	I
Příloha B – Poučení o výkonu dohledu	III

sp. zn. 3 PM 54/2012-210

Plán dohledu **specifikace náplně a průběhu výkonu dohledu**

XY, nar. 01.01.2001 (dále jen klient)

a

XY, střediska (dále jen probační úředník/asistent)

Na základě zákonem/soudem stanovených podmínek dohledu probačního úředníka sjednávají pro období od do následující plán dohledu.

Kontakty klienta s probačním úředníkem

- vymezit intenzitu dohledu včetně pravidel dojednávání termínů konzultace
- vymezit formu dohledu (přítomnost zákonného zástupce u konzultací, způsob omlouvání z konzultací, způsob domlouvání termínů konzultace)

Plnění povinností a omezení stanovených soudem

- vypsát opatření, která byla mladistvému uložena + jejich specifikace, uvést jednotlivé kroky, které povedou k naplnění zmíněných opatření

Další ujednání

- domluvit se dle povahy každého případu na konkrétních způsobech kontroly a pomoci (příklady):
- klient se spojí s poškozeným, učiní tak (způsobem), nejpozději do, o učiněných krocích bude informovat probačního úředníka
- klient si podá přihlášku na OU, SOU, SŠ, atd.
- klient bude usilovat o zlepšení prospěchu ve škole, a to tak, že se pokusí snížit známku v předmětu o jeden prospěchový stupeň do konce prvního pololetí / do konce školního roku
- klient uhradí náklady trestního řízení Okresního soudu v ve splátkách ...Kč/měs., poslední splátku uhradí dne, doklady o hrazení bude pravidelně předkládat probačnímu úředníkovi
- klient bude usilovat o nalezení vhodného zaměstnání, podnikne následující kroky, o nichž bude informovat probačního úředníka
- klient bude předkládat doklady či potvrzení o významných skutečnostech, které nastaly v jeho životě (pracovní smlouva, návštěvní kartička uchazeče o zaměstnání, rozhodnutí o přiznání sociálních dávek, usnesení o zahájení dalšího trestního stíhání, apod.)

Klient má možnost obrátit se na probačního úředníka se žádostí o pomoc, podání informací či zprostředkování odborné služby.

Plnění plánu dohledu je nedílnou součástí realizace podmínek dohledu.

Plán dohledu je možné dle potřeby aktualizovat.

V dne 10.3.2015

klient

pracovník

podpis zákonného zástupce ml.

Praha - západ

POUČENÍ O VÝKONU DOHLEDU

Mladistvý/á (obviněný/á, odsouzený/á): XY

Datum narození: 01.01.2001

Probační značka: 3PM 54/2012-210

Smyslem dohledu (v rámci přípravného řízení, v rámci zkušební doby podmíněného zastavení trestního stíhání, v rámci zkušební doby podmíněného upuštění od uložení trestního opatření s dohledem, podmíněného odsouzení s dohledem, podmíněného propuštění s dohledem) je:

- umožnit mladistvé/mu život na svobodě;
- prostřednictvím dohledu kontrolovat, zda uložené výchovné opatření / odklon v trestním řízení / alternativa k potrestání / trestní opatření plní svůj účel a zda mladistvý/á dodržuje soudem pro mládež / státním zástupcem uložené výchovné povinnosti a omezení.

Podle § 16 odst. 1 ZSM a se dohledem probačního úředníka rozumí:

- pravidelné sledování chování mladistvé/ho v jeho/její rodině a způsobu výchovného působení rodičů na ni/něj, kontrola dodržování uloženého probačního programu, výchovných povinností a omezení uložených mladistvé/mu soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem nebo vyplývajícím ze zákona a jeho/její pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.

Účelem dohledu je (§ 16 odst. 2 ZSM):

- sledování a kontrola chování mladistvé/ho, zaměřená na zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakování páchaní protiprávního jednání;
- odborné vedení a pomoc mladistvé/mu s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl/a řádný život.

Mladistvý/á je v rámci dohledu povinen (§ 16 odst. 3 ZSM):

- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu/jí probační úředník stanoví na základě programu jeho výkonu;
- dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu/jí budou stanoveny probačním úředníkem; při stanovení těchto lhůt probační úředník přihlédne k poměrům mladistvé/ho, jeho/její životní situaci v době výkonu dohledu i k prostředí, v němž žije;

- informovat probačního úředníka o
 - a) místě bydliště, ve kterém se zdržuje, místě, kde přebírá poštu, případně o každé změně místa pobytu,
 - b) studijních poměrech, příp. zaměstnání,
 - c) dodržování soudem pro mládež/státním zástupcem uložených výchovných omezení nebo povinností,
 - d) a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem (například o evidenci na úřadu práce, o pracovní neschopnosti, o čerpání sociálních dávek; o nástupu do zdravotnického či jiného léčebného zařízení, o nástupu do výkonu trestu, atd.);
- nebránit probačnímu úředníkovi ve vstupu do obydlí, ve kterém se zdržuje;
- dokládat sdělené informace;
- omluvit se předem z dohodnuté konzultace, pokud se jí ze závažných důvodů nebude moci zúčastnit a závažnost těchto důvodů prokázat.

Probační úředník v rámci výkonu dohledu:

- vykonává kontrolu plnění soudem pro mládež/státním zástupcem uložených výchovných povinností a omezení a vedení řádného života mladistvým/mladistvou;
- motivuje a vede mladistvého/mladistvou k řešení následků spáchaného protiprávního jednání, především v oblasti vztahu s poškozeným;
- poskytuje individuální pomoc mladistvé/mu, zprostředkovává mu další odborné služby v souvislosti s řešením jeho aktuální životní situací;
- informuje mladistvého/mladistvou o krocích, které v rámci kontroly jeho/jejího chování a způsobu života podnikne;
- **informuje bez zbytečného odkladu příslušný soud pro mládež o porušení podmínek průběhu dohledu ze strany mladistvé/ho dle (§ 80 odst. 4 ZSM);**
- v případě méně závažného porušení stanovených podmínek a výchovných opatření může probační úředník udělit mladistvé/mu výstrahu; tyto výstrahy však mohou být uděleny nejvýše dvě v průběhu jednoho roku (§ 80 odst. 4 ZSM);
- vede konzultace s mladistvým/mladistvou, vyhotovuje z nich písemný záznam, zpracovává nejméně jednou za 6 měsíců zprávu (nestanoví-li soud pro mládež/státní zástupce jinak), ve které informuje příslušný soud pro mládež/státní zastupitelství o průběhu výkonu dohledu a o plnění výchovných omezení a povinností uložených v rámci dohledu;
- seznámí mladistvého/mladistvou s obsahem zprávy o průběhu dohledu, kterou podává soudu pro mládež/státnímu zastupitelství;
- opatřuje v souladu se zákonem o PMS a zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění, další potřebné informace o mladistvé/m z jiných zdrojů (např. od orgánů státní správy a samosprávy, orgánů činných v trestním řízení a jiných institucí), a to zejména pokud je mladistvý/á nedoloží. O této skutečnosti mladistvého/mladistvou informuje.

Vdne 10.3.2015

Pracovník

Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.

.....
podpis zákonného zástupce ml.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petra Vocásková

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Práce probačního pracovníka s mladistvým odsouzeným za provinění pohlavního zneužití

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 61

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet internetových zdrojů: 3

Počet ostatních zdrojů: 10

Vedoucí práce: PhDr. Jana Mottlová, PhD.